

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Pintaa syvemmälle”

Asenteisiin vaikuttaminen Kehitysmaiden naisvaikuttajat
-globaalikasvatusprojektissa

Milka Autio

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 4 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Milka Autio	Sivumäärä 41 ja 2 liitesivua
Työn nimi "Pintaa syvemmälle" – Asenteisiin vaikuttaminen Kehitysmaiden naisvaikuttajat - globaalikasvatusprojektissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja African Care ry, Batulo Essak	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö on arviointi Kehitysmaiden naisvaikuttajat -globaalikasvatushankkeen Maailmankansalaisuus -työpajojen vaikutuksista osallistujiin ja heidän asenteisiinsa. Työn tavoitteena oli arvioida työpajoille asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä selvittää millaiset tekijät vaikuttivat osallistujien asennemuutokseen työpajoissa.</p> <p>Työn tilaajana toimi African Care ry, jonka Kehitysmaiden naisvaikuttajat -globaalikasvatushankkeen tavoitteena oli lisätä tietoutta kehitysmaiden naisista ja muuttaa heistä vallitsevaa stereotyyppistä kuvaa heikkoina ja apua tarvitsevinä henkilöinä. Hankkeen puitteissa järjestettiin seitsemän lukioikäisille suunnattua Maailmankansalaisuus -työpajaa, joiden tavoitteiden toteutumista tämä työ arvioi. Työn tavoitteena oli antaa sen tilaajalle tukea hankkeen raportoinnissa ja kehittämisessä sekä tulevaisuudessa toteutettavien globaalikasvatusprojektien suunnittelussa.</p> <p>Opinnäytetyön aihe oli sitä kirjoitettaessa mitä ajankohtaisin. Samanaikaisesti kun viestintä- ja globaalikasvatushankkeiden rahoitusta karsittiin, tarve globaalikasvatukselle lisääntyi asenneilmapiirin kovenemisen myötä. Nämä asiat lisäsivät tarvetta myös tehokkaalle asenteisiin vaikuttamiselle. Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esille asenteisiin vaikuttamisen keinoja ja tekijöitä tässä globaalikasvatushankkeessa ja samalla pyrkiä tuomaan tietoa vaikuttavamman globaalikasvatuksen toteuttamisen pohjaksi myös muille aiheen parissa työskenteleville tahoille.</p> <p>Opinnäytetyön laadullinen aineisto saatiin haastattelemalla osallistujia sekä havainnoimalla työpajoja. Ryhmähaastattelun avulla selvitettiin osallistujien mielipiteitä työpajojen toteutuksesta ja vaikutuksista. Havainnoinnin avulla taas saatiin aineistoa työpajojen toteuttamisesta. Opinnäytetyön tietopohjana olivat globaalikasvatuksen sekä asenteisiin vaikuttamisen aihepiirit. Sosiaalipsykologian asenteiden muuttamisen teoria oli lähtökohtana työpajojen asenteisiin vaikuttavia tekijöitä analysoitaessa.</p> <p>Työn tulokset osoittavat Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hankkeen työpajojen tavoitteiden toteutuneen. Työpajoihin osallistuneet nuoret kokivat kaikki oppineensa hankkeen aikana paljon ja myös heidän asenteissaan oli havaittavissa muutosta niin kehitysmaiden naisia kuin heistä stereotyyppistä kuvaa luovaa valtamediaakin kohtaan. Työpajojen toteutuksessa oli otettu hyvin huomioon erilaiset asenteisiin vaikuttamisen tekijät. Toimintaa voitaisiin kehittää kuitenkin esimerkiksi lisäämällä tunteisiin vaikuttamista todellisten kontaktien tai toiminnallisten menetelmien avulla.</p>	
Asiasanat globaalikasvatus, vaikutukset, asenteet	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Milka Autio	Number of Pages 41 + 2
Title The Influence on the Participants and their Attitudes in the Global Education Project Empowered Women in the Global South	
Supervisor(s) Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor African Care ry, Batulo Essak	
Abstract <p>The purpose of this thesis was to evaluate how the Maailmankansalaisuus workshops of the Empowered Women in the Global South global education project influenced its participants and their attitudes and how it met its objectives. The aim of this thesis was also to clarify which factors were influencing the change of the participants' attitudes in the workshops and to find out if there was something that could be changed to make the project even more impressive.</p> <p>The subscriber of this thesis was a Finnish NGO called African Care ry and its Empowered Women in the Global South global education project. The aim of the project was to raise awareness about the empowered women in the Global South and to change the stereotypes that depict these women mainly as helpless and weak. Workshops that were held within the framework of the project for high school aged students aimed to give the participants more information about empowered women from the Global South and to teach them to recognize and look at the media representations in a more critical way.</p> <p>The topic of this thesis was fairly topical. Due to the stricter attitudes to migration and the cuts of the developing aid funding, the Finnish NGOs are assumed to create more impressive global education projects. The aim of this thesis was to present some ideas to help improving global education projects organized by African Care but other NGOs as well.</p> <p>The data of this qualitative research was collected by observing the implementation of the workshops and interviewing the participants. The theoretical section consists of the themes of global education and factors influencing attitudes and attitude change.</p> <p>The results of this study show that the Maailmankansalaisuus workshops met its objectives. The participants stated that they have gotten lots of new information about the women living in developing countries and the way these women are represented in Finnish media. This information has helped them to look at the media representations in a more critical way. The results also show that the attitudes of the participants have been changed. The various factors influencing the attitudes change were taken into account well during the implementation of the workshops. However, the project could also be improved by adding more methods that would make an influence in the affective component of people's attitudes.</p>	
Keywords global education, effects, attitudes	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 African Care ry	7
2.2 Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet	8
2.3 Hankkeen toteutus	9
2.4 Opinnäytetyön tutkimuskysymys	10
3 TIETOPOHJA	11
3.1 Globaalikasvatus	11
3.2 Asenteet ja niihin vaikuttaminen	12
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	17
4.1 Arviointitutkimus	18
4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen	18
4.3 Aineiston analyysi	22
5 TULOKSET	23
5.1 Työpajojen vaikutus osallistujiin ja heidän asenteisiinsa	24
5.2 Työpajojen asenteisiin vaikuttavat tekijät	28
6 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	31
6.1 Työn eettisyys	31
6.2 Työn luotettavuus	32
7 POHDINTA	33
7.1 Kehittämisehdotuksia	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Kehitysmaiden naisvaikuttajat - globaalikasvatushankkeen puitteissa toteutettujen Maailmankansalaisuus -työpajojen vaikutusta osallistujiin ja heidän asenteisiinsa sekä sitä kautta arvioida työpajojen tavoitteiden toteutumista. Tämän lisäksi peilaan työssäni työpajojen toteutusta asenteisiin vaikuttamisen teoriaan ja pohdin, mitkä työpajojen keinot ja tekijät ovat olleet merkittäviä osallistujien asenteiden muutoksessa.

Opinnäytetyön tilaajana toimii African Care ry sekä järjestön vuonna 2015 käynnissä ollut Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hanke. Opinnäytetyön tulokset toimivat hankkeen raportoinnin tukena tuoden rahoittajalle tietoa hankkeen tavoitteiden toteutumisesta. Työ tuottaa myös kehittämissuhteita järjestön tuleviin globaalikasvatushankkeisiin kertomalla, saavutettiinkö työpajakokonaisuudelle asetetut tavoitteet sekä, mikä hankkeen puitteissa järjestetyissä työpajoissa oli merkityksellistä ja toimivaa asenteisiin vaikuttamisen kannalta ja miten toimintaa toisaalta voitaisiin vielä kehittää.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda tietoa itse työn tilaajalle mutta myös muille globaalikasvatusta koordinoiville tahoille. Opinnäytetyöni aihe on tällä hetkellä mitä ajankohtaisin: Vuoden 2015 aikana Suomen hallitus leikkasi järjestöjen kehitysyhteistyövaroja tuntuvasti eikä ulkoministeriön jakamat viestintä- ja globaalikasvatushankkeiden rahoituksetkaan jääneet leikkausten ulkopuolelle. Globaalikasvatushankkeisiin ei voinut hakea rahoitusta ollenkaan vuoden 2015 aikana ja tulevaisuudessa rahoitushaku toteutetaan vain kahden vuoden välein. (Ulkoministeriö 2016.) Toisaalta globaalikasvatusta tarvitaan tänä aikana enemmän kuin koskaan. Muun muassa Euroopan pakolaiskriisiksiin kutsutun ihmisvaelluksen johdosta Suomi vastaanotti ennennäkemättömän määrän turvapaikanhakijoita vuoden 2015 aikana (Sisäministeriö 2016). Lisääntynyt maahanmuutto on vaikuttanut maan asenneilmapiiriin kiristymiseen, joka näkyy vihamielisyytenä maahanmuuttajia ja erilaisuutta kohtaan (esim. HS 2015).

Lisääntyneen tarpeen ja kiristyneen rahoituksen vuoksi järjestöjen on siis oletettavasti tehtävä entistä parempaa globaalikasvatusta ja olla entistä vaikuttavampia. Sosiaa-

lipsykologian asenteiden muuttamisen teorian tunteminen, vaikuttamiskeinojen tunnistaminen ja niiden käyttäminen globaalikasvatuksessa voidaan nähdä olevan yksi avain tehokkaampaan asenteiden muokkaamiseen ja suvaitsevamman asenneilmapiirin luomiseen (Liebkind 2000, 179).

Opinnäytetyöni on arviointitutkimusta ja vaikutusten arviointia. Käytänkin työssäni termejä *vaikutus* ja *vaikuttaa*. Puhuessani työpajojen *vaikutuksesta* osallistujiin tarkoitan oletettavasti juuri työpajojen aikaansaamaa muutosta esimerkiksi osallistujien tietotasoon, ajatteluun, mielipiteisiin tai käyttäytymiseen. Työssäni nämä vaikutukset pohjautuvat osallistujien mielipiteisiin ja omiin arvioihin työpajojen vaikutuksesta. Käyttäessäni termiä *vaikuttaa*, tarkoitan pääsääntöisesti jonkin toiminnan kautta tapahtuvaa tietoista pyrkimystä muuttaa henkilön ajattelutapaa, mielipiteitä, asenteita tai vaikkapa käyttäytymistä.

Olen kerännyt opinnäytetyöhön laadullista aineistoa Maailmankansalaisuus -työpajoja havainnoiden sekä osallistujia haastatellen. Laadullisen tutkimuksen ja toteuttamani haastattelun ansiosta sain kerättyä osallistujilta laajasti mielipiteitä siitä, mikä vaikutus työpajoilla on ollut heille ja heidän asenteisiinsa. Osallistuvan havainnoinnin avulla pystyin myös itse seuraamaan työpajojen kulkua ja toteuttamista sekä näkemään erilaisia tekijöitä, jotka ovat merkityksellisiä asenteisiin vaikuttamisessa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyöni tilaajana toimii African Care ry. Tässä kappaleessa kerron tarkemmin tilaajajärjestön toiminnasta sekä Kehitysmäiden naisvaikuttajat -hankkeen lähtökohdista ja toteutuksesta. Avaan myös opinnäytetyöni tutkimuskysymystä, joka pohjautuu hankkeen työpajojen arviointiin.

2.1 African Care ry

African Care ry on afrikkalaistaustaisten naisten perustama monikulttuurinen sosiaali- ja terveysalan järjestö. African Care pyrkii vahvistamaan erityisesti naisten asemaa ja toimintamahdollisuuksia Suomessa ja maailmalla. Järjestö on perustettu vuonna 2001, ja sillä on monen vuoden kokemus erilaisen toiminnan ja tapahtumien järjestämisestä Suomessa sekä kehitysyhteistyöstä erityisesti Somalian alueella. (African Care ry 2016b). African Care on aidosti monikulttuurinen järjestö, jonka vahvuuksina ovat asiantuntijuus, vankka kokemus sekä laajat yhteistyöverkostot (African Care ry 2016a).

African Caren toiminta on keskittynyt erityisesti naisten hyvinvoinnin, terveyden ja oikeuksien parantamiseen ja siten oikeudenmukaisemman maailman luomiseen. Erilaisten projektien kautta järjestö pyrkii luomaan keskustelua vaikeistakin asioista, kuten perheväkivallasta ja naisten ympärileikkauksista. (African Care ry 2016a.) African Care on olemassaolonsa aikana toteuttanut useita Ulkoasiainministeriön tukemia kehitysyhteistyöhankkeita, joista on käynnissä tälläkin hetkellä yksi: Haweenka – Somalian naiset päätöksenteossa. Kehitysyhteistyöhankkeita toteutetaan yhdessä paikallisten järjestöjen kanssa. (African Care ry 2016c.) Suomessa African Carella on useita yhteistyökumppaneita, joiden kanssa järjestö tekee tiivistä yhteistyötä. Järjestö on jäsenenä esimerkiksi Kepassa, VeTo-verkostossa sekä Naisjärjestöjen Keskusliitossa. (African Care ry 2016d.)

Suomessa toimintaa järjestetään tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla erityisesti maahanmuuttajien vertaistukiryhmien muodossa. Vertaistukiryhmissä annetaan tietoa ja tukea sekä keskustellaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä teemoista. Tällä hetkellä järjestö ylläpitää ryhmiä maahan muuttaneille naisille, miehille sekä tytöille. Vertaistukiryhmien lisäksi African Care ohjaa erityisesti maahanmuuttajataustaisille lapsille suunnattua läksyapukerhoa. (African Care ry 2016e.) Järjestöllä on myös jonkin verran aikaisempaa kokemusta viestintä- ja kehityskasvatustuella järjestetyistä hankkeista. Vuonna 2015 järjestetty Kehitysmaiden naisvaikuttaja -globaalikasvatushanke oli kuitenkin ensimmäinen laatuaan.

2.2 Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet

Kehitysmaiden naisvaikuttajat -globaalikasvatushanke pohjasi katsottuun tarpeeseen muuttaa vallalla olevia ja pääsääntöisesti median luomia käsityksiä kehitysmaiden naisista avuttomina uhreina. Hankkeen teemat pohjautuvat erityisesti Mari Friskin pro-gradu -tutkimukseen (2010) kehitysmaiden naisten representaatiosta eli esittämisestä suomalaisessa ulkomaan uutisoinnissa.

Tutkimuksessaan Frisk toteaa, että kehitysmaiden naiset esiintyvät uutisissa pääsääntöisesti passiivisina kohteina, eivät niinkään aktiivisina toimijoina. Naiset ovat uutisissa useimmiten sivullisia uhreja, tarkkailijoita, äitejä tai vaimoja. Kehitysmaat saavat uutisoinnissa merkittävän vähän palstatilaa, mutta vielä vähemmän sitä saavat kehitysmaiden naiset. (Frisk 2010, 104.) Median ja uutisoinnin nähdään muutenkin välittävän varsin miesvaltaista kuvaa maailmasta (esim. Friidu 2004, 74). Kehitysmaita koskevan uutisoinnin nähdään yleisesti olevan niin sanotusti länsimaisesti väritynyttä, jolloin uutisointia ohjaavat länsimaiset arvot ja aatteet. Tämä tarkoittaa, että kuvat kehitysmaiden ihmisistä ovat uutisoinnissa pääosin stereotyyppisiä eikä näiden ihmisten oma ääni saa länsimaisessa uutisoinnissa tilaa. Stereotyyppiset uutiset ja niissä luodut kuvat kehitysmaiden ihmisistä luovat eroa länsimaisuuden ja kehitysmaiden välillä ja synnyttävät näin ajattelua ”meistä” ja ”heistä”. (Unifem 2008, 5.)

Joukkotiedotusvälineet ja muu media ovat suuri vaikuttava tekijä ihmisten asenteiden ja stereotyyppien luomisessa (Erwin 2001, 34). Median on myös todettu olevan tärkein tiedonlähde kehitysmaista erityisesti nuorille. Planin (2006) tekemän tutkimuksen mukaan medialla on suuri vaikutus siihen, mitä kehitysmaista tiedetään ja miten näiden maiden ihmisistä ajatellaan nuorten keskuudessa. Tutkimuksen mukaan nuorten on vaikeaa löytää yhteisiä asioita heidän ja kehitysmaiden nuorten välillä, eroja taas sen sijaan löydettiin helposti. Vaikka tutkimukseen osallistuneet nuoret osaavatkin kyseenalaistaa median antaman pääsääntöisesti kielteisen kuvan kehitysmaista, näkyivät stereotyyppiset ja negatiiviset mielikuvat nuorten kuvailuissa kehitysmaista tästä huolimatta. (Plan 2006, 62-63.)

Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hankkeen tavoitteena oli muuttaa näitä, erityisesti median luomia, kehitysmaiden naisia kohtaan vallitsevia stereotyyppisiä käsityksiä. Tuomalla esiin konkreettisia esimerkkejä kehitysmaiden menestyneistä naisista pyrittiin rikkomaan stereotyyppioita siitä, miten kehitysmaiden naiset ovat heikkoja eikä niinkään omaan elämäänsä vaikuttamaan pystyviä henkilöitä Näin pyrittiin luomaan naisista kuvaa aktiivisina toimijoina, tuomaan aihepiiriä tutuksi osallistujille ja purkamaan niin sanottua ”me-he”-asettelua länsimaiden ja kehitysmaiden ihmisten välillä. (African Care ry 2014.)

Hankkeen päätoiminnan, Maailmankansalaisuus -työpajojen, tavoitteena oli antaa osallistujille lisää tietoa kehitysmaiden naisvaikuttajista sekä opettaa heille kriittisempää medialukutaitoa, erityisesti kriittisyyttä mediassa esitettyjä kehitysmaiden naisten representaatioita kohtaan. Tavoitteena työpajoilla oli myös osallistujien kiinnostuksen lisääminen globaaleihin ilmiöihin sekä osallistujien rohkaisu levittää saamaansa tietoa eteenpäin lähipiirissään ja koulussaan, eli toimia niin sanottuina muutosagentteina. Näitä tavoitteita edistämällä haluttiin myös vaikuttaa osallistujien asenteisiin, joita voidaan nähdä olevan esimerkiksi asenteet mediaa ja kehitysmaiden naisia kohtaan sekä asenteet globaaleja kysymyksiä kohtaan. Nuoret valittiin työpajojen toiminnan kohteeksi erityisesti siitä syystä, että heidän asenteisiinsa on verrattain helpompaa vaikuttaa kuin vanhempien ihmisten. (African Care ry 2014.)

2.3 Hankkeen toteutus

Hanke koostui kahdesta eri osasta: Maailmankansalaisuus -työpajoista sekä niissä luodun materiaalin pohjalta kootusta näyttelystä. Syksyn 2015 aikana järjestettiin seitsemän illan kestoista Maailmankansalaisuus-työpajaa lukioikäisille nuorille. Työpajat pidettiin pääsääntöisesti African Caren toimitiloissa Meri-Rastilassa. Työpajoja markkinoitiin vierailemalla Helsingin lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa kevään 2015 aikana. Työpajoihin osallistui loppujen lopuksi yhteensä kymmenen helsinkiläistä naispuolista lukiolaisnuorta. Osallistujajoukko koostui sekä maahanmuuttajataustaisista että kantasuomalaisista nuorista. Nuorilla oli mahdollisuus suorittaa työpajoihin osallistumalla aktiivipolku-kursseja ja siten liittää kokonaisuus osaksi esimerkiksi lukio-opintojaan.

Maailmankansalaisuus -työpajoissa käsiteltiin kehitysmaiden naisvaikuttajia ja erityisesti median heistä luomia representaatioita. Työpajojen aikana osallistujat tekivät tutkimusta valitsemistaan naisvaikuttajista ja työstivät tutkimuksen pohjalta naisvaikuttajasta kertovan julisteen. Työpajoissa nuoret perehtyivätkin syvällisesti naisvaikuttajista kertoviin lähteisiin sekä vaikuttavan tekstin kirjoittamiseen. Tutkimuksen tekemisen lisäksi ja tueksi työpajat koostuivat asiantuntijavierailijoiden pitämistä luennoista ja keskusteluista sekä esimerkiksi muutamista aiheisiin liittyvistä videoista. Asiantuntijoiden pitämät luennot käsittelivät feminismiä, toiseus-käsitettä ja stereotyyppioita sekä vaikuttavaa kirjoittamista. Nuoret myös tapasivat African Care ry:n toiminnanjohtajan Batulo Essakin, joka somalitaustaisena vaikuttajana Suomessa edustaa vahvaa kuvaa kehitysmaiden naisista. Työpajojen rohkaisemana osallistujien toivottiin pitävän aiheesta aamunavaus omassa koulussaan sekä muutenkin toimia niin sanottuna muutosagentteina eli mielipidejohtajina omassa lähipiirissään. Aamunavauksia pidettiin muutamassa lukiossa työpajakokonaisuuden päätyttyä jälkeen. Julisteista koottiin kirjastoissa ja kouluissa esillä ollut julistenäyttely, jolla haluttiin tavoittavaa ohikulkijoita ja aihepiiriin vähemmän perehtyneitä henkilöitä.

2.4 Opinnäytetyön tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys muotoutui pohtiessani tilaajan toivetta hankkeen työpajojen tavoitteiden toteutumisen arvioinnista sekä sitä, mikä voisi olla hyödyllistä tietoa uusien globaalikasvatushankkeiden suunnittelussa. Työni tutkimuskysymys muotoutui seuraavanlaiseksi: Millaisia vaikutuksia hankkeen työpajoilla oli osallistujiin sekä heidän asenteisiinsa? Päädyin kyseiseen tutkimuskysymykseen, sillä vaikutusten selvittämisen avulla on myös mahdollista arvioida toteutuivatko hankkeen työpajoille asetetut tavoitteet. Lähdin selvittämään vastauksia tutkimuskysymykseen kirjoittamalla osallistujien omia mielipiteitä työpajojen vaikutuksista, joihin työpajojen tavoitteiden toteutumisen arviointikin tässä työssä siis pohjaa.

Tuottaakseni tilaajalle olennaista tietoa globaalikasvatusprojektien kehittämisen tueksi halusin vaikutusten lisäksi selvittää, mitkä työpajojen tekijät ovat edesauttaneet asenteiden muutoksessa. Halusin siis liittää opinnäytetyöhön myös pohdintaa ja ana-

lyysiä siitä, millä tavoin kyseisessä projektissa on pyritty pääsemään tavoiteltuihin tuloksiin ja osallistujien asennemuutokseen. Tämän vuoksi päädyin analysoimaan hankkeen työpajoissa käytettyjä ja ilmeneviä asenteisiin vaikuttamisen keinoja ja tekijöitä asenteisiin vaikuttamisen teorian pohjalta. Tutkimuksen tulosten pohjalta pyrin myös pohtimaan sitä, millaisia tekijöitä ja asioita huomioonottamalla työpajoilla voitaisiin edistää asenteiden muutosta vielä paremmin.

3 TIETOPOHJA

Opinnäytetyöni tietopohjaan liittyvät olennaisesti sekä globaalikasvatuksen aihepiiri että sosiaalipsykologian teorit asenteista ja niihin vaikuttamisesta. Asenteisiin vaikuttamisen teoria on tärkeä osa työtäni, sillä sen kautta muodostuu pohja osalle aiheiston analyysiä.

3.1 Globaalikasvatus

Globaalikasvatus on toimintaa, jonka avulla pyritään vastaamaan globalisaation tuomiin haasteisiin ja muuttamaan maailmaa oikeudenmukaisemmaksi. Globaalikasvatusta toteutetaan YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen arvojen pohjalta - tasa-arvoa, ihmisoikeuksia ja oikeudenmukaisuutta painottaen. Maastrichtin julistuksessa vuonna 2002 globaalikasvatus määriteltiin *”ihmisten silmät ja mielen maailman todellisuuksille avaavaksi toiminnaksi, joka herättää heidät toimimaan kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien sekä oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman maailman puolesta”*. (Kepa ry 2015b.)

Globalisoitumisen myötä ihmiset saavat yhä enemmän tietoa maailmalla tapahtuvista asioista esimerkiksi juuri median välityksellä. Globaalikasvatuksen tarkoituksena on herätellä kiinnostusta vaikuttaa maailmalla tapahtuviin asioihin oman toiminnan ja valintojen kautta, niin paikallisesti kuin globaalistikin. Globaalikasvatuksen avulla halutaan ohjata ihmisiä aktiivisiksi maailmankansalaisiksi ja kertoa mahdollisista toimintatavoista oikeudenmukaisemman maailman puolesta. Niin kuin African caren Kehi-

tysmaiden naisvaikuttajat -hankkeessa, on globaalikasvatuksen tärkeänä lähtökohtana kriittisyyteen kasvattaminen. Ympäröivän tiedon ja toimintatapojen sekä omien normien ja ajattelutapojen kyseenalaistamisen ja kriittisen tarkastelun kautta pyritään löytämään keinoja globaalien oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi. (Rekola, Cantell, Hintikainen, Joro & Simonen 2010, 8-12.)

Gloaalikasvatuksen synonyyminä käytetään toisinaan myös nimeä kansainvälisyyskasvatus. Kansainvälisyyskasvatus -nimitys ei kuitenkaan välttämättä kuvaa globaalikasvatuksen sisältämää laajempaa sisältöä, joka ei rajoitu vain kansainvälisyysnäkökulmaan (Kepa ry 2015b). Maastrichtin julistuksen mukaisesti globaalikasvatus jaetaan viiteen eri teema-alueeseen; ihmisoikeus-, kehitys-, kulttuuri-, ympäristö-, sekä rauhan- ja turvallisuuskasvatukseen. Näistä teemoista jokainen antaa globaalikasvatustoiminnalle oman painopisteensä kuitenkin toisiaan pois sulkematta. (Kepa ry 2015a.)

Gloaalikasvatusta toteutetaan yhteisvoimin monien eri tahojen - kansalaisjärjestöjen, koulujen, seurakuntien, kuntien ja esimerkiksi median - toimesta (Rekola ym. 2010, 8). Gloaalikasvatuksen toteuttamismalleja on monia. Järjestöt ohjaavat ihmisiä vastuulliseen maailmankansalaisuuteen muun muassa erilaisten projektien, tapahtumien ja tempausten, kouluvierailujen ja -materiaalien, taiteen sekä sosiaalisen median kautta. Gloaalikasvatus on myös koulujen opetussuunnitelman läpileikkaava teema. Myös kouluissa globaalikasvatuksen aiheita käsitellään useimmiten osallistavien ja toiminnallisten menetelmin, jotka antavat oppilaille elämyksiä, oivalluksia ja rohkeutta toimia paremman maailman puolesta (Kivistö 2008, 15).

3.2 Asenteet ja niihin vaikuttaminen

Gloaalikasvatuksen tavoitteena on siis kasvattaa ihmisiä kriittisiksi, eli kyseenalaistamaan vallitsevia asenteita ja normeja. Vaikka globaalikasvatuksen yhteydessä harvoin puhutaan suoraan asenteisiin vaikuttamisesta, voidaan tämän nähdä olevan olennainen osa globaalikasvatusta. Asenteisiin vaikuttamaan pyrkivästä toiminnasta käytetään toisinaan myös nimeä asennekasvatus tai interventio. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla asenteita pyritään muokkaamaan myönteiseen suuntaan. Mi-

käli ihmisten asenteita halutaan muuttaa syvällisemmin, on tärkeää tuntea aiheeseen liittyvää teoriaa ja käyttää sitä myös vaikuttamisen menetelmien pohjana. (Liebkind & McAlister, 2000, 158.)

Asenne käsitteenä

Asenteen käsitettä sekä ihmisten asenteita on tutkittu maailmalla paljon ja asenteelle onkin luotu monia eri määritelmiä. Tunnetuin niistä lienee Gordon Allportin luoma määritelmä, jonka mukaan asenne on *”opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan”* (Erwin 2001, 12). Asenteen voidaan siis nähdä olevan jotain sellaista, joka määrittelee sen, miten ajattelemme tai olemme taipuvaisia käyttäytymään - se on kuin valmiustila, jonka mukaan ihminen eri tilanteissa reagoi. Asenteella nähdään myös aina olevan jokin kohde, jota kohtaan se on luotu. Oli kohde sitten toinen ihminen, ihmisryhmä tai vaikka kouluaine, on se aina asenteen haltijalle jollain tavalla merkityksellinen. (Mt., 11.)

Asenteet ovat ihmisille välttämättömiä ominaisuuksia ja niitä luodaan eri tarkoituksiin. Asenteista voidaan hyötyä esimerkiksi tuntemalla hyväksymisen tunnetta sosiaalisessa ympäristössä. Ne voivat auttaa henkilöä myös kohottamaan itsetuntoa, ilmaisemaan arvoja ja hahmottamaan maailmaa. (Erwin 2001, 15-19.) Asenteiden avulla tarkkailemme ympäristöämme sekä osaamme käyttäytyä tietyissä sosiaalisissa tilanteissa (mt., 9). Asenteiden on tutkittu syntyvän pääosin juuri sosiaalisesta ympäristöstä oppimalla ja olevan kokemusten määrittämiä. Asenteet ovat merkittävä osa ihmisen identiteettiä ja ikään kuin liimaa ryhmien yksilöiden välillä rakentaen yhteistä sosiaalista todellisuutta. (Mt., 27-29.) Ihmisten on huomattu hakeutuvan samantyyppiset asenteet jakavien ihmisten seuraan tai vaihtoehtoisesti muokkaavan omia asenteitaan yhteisöön sopivammaksi toisten hyväksynnän saadakseen (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2005, 192-194).

Asenteiden on nähty olevan vaikea ilmiö tutkia tai mitata, ja jotkin tutkijat pitävätkin asenteita kuvitteellisina asioina. Asenteiden tutkimuksessa ilmiötä on kuitenkin yleisesti pyritty ymmärtämään jakamalla asenteen tekijät kolmeen eri osaan: tieto, tunne sekä toiminta. Osat ovat yhteydessä keskenään ja muodostavat siten asenteen rakenteen. Tieto-osaan kuuluvat ihmisen ajatukset sekä tosiasiat asenteen kohteesta,

tunne taas sisältää tunnereaktiot asenteen kohdetta kohtaan. Jos ihmisellä on sekä tietoa että koettua tunnetta asenteen kohdetta kohtaan, hänen voidaan myös olettaa käyttäytyvän asenteen mukaisesti. (Erwin 2001, 13-15, 22.) Toisaalta asenteiden on todettu olevan hyvin tilannesidonnaisia. Esimerkiksi sosiaalinen paine voi estää ihmistä käyttäytymästä asenteensa mukaisesti. Yleisesti asenteen nähdäänkin vaikuttavan käyttäytymiseen valmiutena tai taipumuksena käyttäytyä jollakin tavalla. (Mt., 23.)

Asenteisiin vaikuttaminen

Mikäli ihmisen asenteisiin halutaan vaikuttaa jollakin tavalla, tulee tietyt asenteiden muodostamiseen liittyvät tekijät huomioida niin sanotuissa vaikuttamiseen tähtäävissä keinoissa (Erwin 2001, 20, 31). Ihmisen asenteita voidaan pyrkiä muuttamaan esimerkiksi muuttamalla tämän uskomuksia, eli vaikuttamalla asenteen tieto-osioon, tai luomalla asenteen kohteeseen liittyviä tunteita, eli vaikuttamalla asenteen tunne-osioon. Kumpaankin näistä vaikuttavat myös henkilöiden aiemmat lähtökohdat. Koska asenteet ovat loppujenlopuksi sosiaalisia ilmiöitä, ei niihin vaikuttamiseen pyrkessä voida myöskään unohtaa sosiaalisen ympäristön merkitystä.

Niin sanotun todellisen kontaktin on todettu olevan yksi voimakkaimmista keinoista vaikuttaa tunteisiin ja täten esimerkiksi ennakkoluuloisiin asenteisiin. Tätä mieltä ovat myös Liebkind ja McAllister (2000), jotka ovat saaneet tutkimuksissaan asenteisiin vaikuttamisen menetelmänä niin kutsuttua välillisen kontaktin hypoteesia ja todellisen kontaktin mallia käyttämällä pääosin positiivisia tuloksia asenteiden muuttumisesta. Menetelmässä pyritään käyttämään nuoria, joilla on eri-kulttuuritaustaisia ystäviä positiivisina roolimalleina muille nuorille ja näin rikkomaan negatiivisia ennakkoluuloja niin sanotun ulkoryhmän jäseniä kohtaan. (Liebkind ym. 2000, 158-167.) Todellisen kontaktin vaikutukselle on kuitenkin olennaista kokemuksen miellyttävyys; mikäli kohtaaminen on negatiivinen voi se vain vahvistaa jo ennestään negatiivista asennetta (Erwin 2001, 38-40).

Kun vaikutetaan asenteiden tietopohjaan, eli pyritään lisäämään henkilön tietoutta asenteen kohteesta, on tärkeää huomioida vaikuttamaan pyrkivän viestin käsittelytaso ja siihen liittyvät tekijät. Voidaan sanoa, että mitä paremmin tietoa käsitellään, sitä

kestävämpi on muodostuva asenne. Viestin käsittelytasoon vaikuttavat niin viestin lähteen, itse viestin että viestin vastaanottajan ominaisuudet (Erwin 2001, 102-103). Syväällisemmän käsittelyn aikaansaamiseen vaikuttavat lähteen eli suostuttelijan asiantuntijuus sekä viestin uskottavuus. Jos viestin väitteet ovat vastaanottajan mielestä uskottavat, ja suostuttelija vaikuttaa asiantuntevalta, syntyy pysyvämpi asenteenmuutos. (Mt., 107-110.) Vaikka tietty asenne ei tutkitusti aina johda suoraviivaisesti sen mukaiseen käyttäytymiseen, on todettu, että asenteeseen liittyvä tietomäärä vahvistaa henkilön asenteen mukaista toimintaa. Mikäli henkilöllä on enemmän tietoa asenteen kohteesta, on asenteen saatavuus parempi. Toisin sanoen henkilö kykenee helpommin palauttamaan muististaan asenteeseen liittyvää tietoa ja siten myös toimimaan asenteen mukaisesti. (Helkama ym. 2005, 197-198.)

Asenteisiin vaikuttamiseen sekä tunne- että tieto-osion kautta vaikuttavat vastaanottajien lähtökohdat. Asenteiden on todettu muokkautuvan parhaiten silloin, kun vastaanottajalla on motivaatiota sekä kykyä käsitellä suostutteluviestin sanomaa eli hänelle annettua tietoa. Mikäli asia on jo tuttu vastaanottajalle, sitä myös käsitellään syväällisemmin. Jotta vastaanottajalla olisi kykyä käsitellä viestiä, tulisi viestin olla tälle ymmärrettävä. Jos viestiä ei ymmärretä, se sivuutetaan ja asian käsittely tapahtuu vain pinnallisella tasolla. Tällöin ei myöskään tapahdu asenteenmuutosta. (Helkama ym. 2005, 204-206.) Myös tunteiden kautta vaikuttamisessa aiemman tuttuuden, eli aiemman tunteen asiasta, on todettu vaikuttavan positiivisemmin asenteenmuutokseen: mitä tutumpi asia on, sitä enemmän siitä pidetään (mt., 189). Näin ollen esimerkiksi kaverin eri-kulttuuritaustainen ystävä voidaan kokea tuttuna asiana. Tuttuus luo positiivisen tunteen henkilön tutustuessa itse uusiin kulttuureihin, sillä tuttu asia voi myös johdattaa kehittämään positiivisen asenteen johonkin uuteen kohteeseen (Erwin 2005, 41).

Asenteiden syntymisessä ja muokkaamisessa sosiaalisen ympäristön vaikutusta ja tukea ei voi liialti painottaa. Ihmiset sekä havainnoivat että oppivat muilta ihmisiltä, ja asenteiden syntyminen vuorovaikutuksessa on tärkeää huomioida myös pyrittäessä vaikuttamaan niihin. Matikainen (2006, 286-287) korostaa artikkelissaan vuorovaikutuksen tärkeyttä erilaisissa asenteisiin vaikuttamaan pyrkivissä oppimistilanteissa. Hänen mukaansa esimerkiksi opetustilanteissa käytettävät yhteistoiminnalliset menetelmät tarjoavat perinteistä luokkahuonemallia paremmat mahdollisuudet asenteiden

oppimiselle ja muokkautumiselle. Mitä enemmän tilanteessa käydään molemminpuolista keskustelua, sitä paremmin asenteet sosiaalisessa tilanteessa rakentuvat. (Matiainen 2006, 286-287.) Toiminnalliset menetelmät myös antavat usein positiivisia onnistumisen tunteita, jotka voidaan liittää myös käsiteltävän asenteen kohteeseen.

Asenteisiin vaikuttaminen globaalikasvatuksessa

Miten asenteiden teoriaa sitten voidaan soveltaa käytännössä, esimerkiksi globaalikasvatuksessa? Teorian pohjalta voi nähdä erityisesti neljä asenteisiin vaikuttamiseen olennaisesti liittyvää tekijää, jotka toiminnan toteutuksessa huomioon ottamalla on asenteisiin mahdollista vaikuttaa syvällisemmin. Näitä ovat aiemmin mainitut ihmisten tunteisiin vaikuttaminen sekä tiedon lisääminen, sosiaalinen ympäristö, sekä osallistujien lähtökohdat.

Gloaalikasvatusta tehdään monin eri menetelmin; draamaa, elokuvia tai erilaisia projekteja hyödyntäen. Myös koulujen toteuttamassa globaalikasvatuksessa pyritään entistä enemmän hyödyntämään erilaisia oppilaita osallistavia menetelmiä (Plan International Suomi 2015). Tällaisten toiminnallisten menetelmien kautta on mahdollista rakentaa vuorovaikutusta mutta samalla myös vaikuttaa ihmisten asenteisiin tunteiden kautta. Koska asenteet ovat pääosin sosiaalisesti rakentuneita ja sidonnaisia, on asenteisiin vaikuttaessa merkityksellistä huomioida ihmisten hyvän vuorovaikutuksen ja keskustelun mahdollistaminen. Mikäli toimintaan osallistujalle jää toiminnasta positiivinen tunne, koetaan käsiteltävä asia syvällisemmin (Kivistö 2008, 14).

Vahva tunteisiin vaikuttamisen keino on myös jo aikaisemmin mainittu todellinen kontakti. Tämä voi käytännössä näkyä esimerkiksi erilaisten vierailijoiden tai yhteistyöhankkeiden kautta. Esimerkiksi Saari (2012, 59) on havainnut todellisen kontaktin menetelmän toimivuuden arvioidessaan Taksvärkki ry:n kouluvierailujen vaikutusta oppinäytetyönään. Saaren tekemässä tutkimuksessa selvisi, että suomalaisten koulujen oppilaat kokivat ulkomaalaistausten ohjaamat kouluvierailut vaikuttavampina kuin vierailut, jotka olivat suomalaistaustaisten henkilöiden ohjaamia. Oppilaat kokivat mielenkiintoisempina ja muistettavampina asiat, jotka kertoivat itse asianosainen, tässä tapauksessa siis ulkomaalainen, henkilö. (Saari 2012, 59.)

Mikäli globaalikasvatuksessa välittyvän asenteen halutaan näkyvän myös henkilön käyttäytymisessä, on asiaa koskevan tiedon määrällä ja syvällisellä käsittelyllä merkittävä osansa. Erilaiset menetelmät, joiden kautta asioita käsitellään syvällisemmin vaikuttavat vahvistavasti myös asenteen luomiseen. Tiedon välittäminen sellaisessa muodossa, että toimintaan osallistuva sen ymmärtää, on olennaista. Asenteen muutokseen pyrittäessä tulisi huomioida osallistujien ikä sekä aiempi mahdollinen kokemus ja tieto käsiteltävistä aiheista. On turha puhua tärkeistä asioista hienoilla sanoilla, jos osallistujat eivät niitä ymmärrä. Asenteisiin vaikuttajan tulee myös olla asian-tunteva ja uskottava sekä seistä itse sanojensa takana.

Järjestöt tekevät globaalikasvatusta usein kouluvierailujen ja työpajojen muodossa. Työpajoihin osallistujien voidaan harvoin olettaa olevan jo valmiiksi erityisen kiinnostuneita käsiteltävistä aiheista. Tällainen toiminta, jonka tavoitteena on vaikuttaa niihin, joilla ei ole vielä syntynyt vahvoja asenteita käsiteltävistä aihepiireistä, on omalta osaltaan erittäin tärkeää. Toiminnan avulla pystytään esimerkiksi estämään negatiivisten ennakkoluulojen ja rasististen mielipiteiden vahvistuminen. (Liebkind 2000, 179.) Tällöin ei kuitenkaan voida olettaa asenteen muutoksen olevan kovin syvällistä, sillä asenteisiin vaikuttamisen on todettu olevan tehokasta, jos vastaanottaja on jo valmiiksi tietoinen ja motivoitunut käsiteltäviä asioita kohtaan. Toisaalta esimerkiksi globaalikasvatustyöpajoissa on mahdollista luoda henkilöille tuttuuden tunne, joka voi myöhemmin johdattaa henkilön luomaan positiivisen asenteen aihetta kohtaan.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Olen toteuttanut opinnäytetyön laadullisena arviointitutkimuksena, sillä tilaajan toiveena oli saada kvalitatiivista aineistoa kertomaan työpajojen tavoitteiden täyttymisestä. Aineistonkeruuseen käytin puolistrukturoitua haastattelua sekä osallistuvaa havainnointia. Analysoin tutkimuksen aineistoa sekä työpajojen tavoitteiden että asenteisiin vaikuttamisen teorian ohjaamana.

4.1 Arviointitutkimus

Opinnäytetyöni tutkimus on arviointitutkimusta, jolla tarkoitetaan jonkin asian arvon tai ansion määrittämistä (Robson 2000, 24). Arviointia varten kerätään tietoa, jota analysoidaan suhteessa määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi eroaa jonkin verran muusta tutkimuksesta. Arvioinnin tekemiseen vaaditaan tutkimusta ja tieteellisen tutkimuksen sääntöjen seuraamista, mutta kun tutkimuksella pyritään vain selittämään ja ymmärtämään jotain asiaa, pyritään arvioinnissa aina määrittämään tutkittavan asian arvoa (mt., 25).

Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hankkeen työpajoista tekemäni arviointi keskittyy toiminnan vaikutusten arviointiin mutta sisältää jonkin verran myös prosessien, eli toiminnan toteutuksen, arviointia. Vaikutusten arvioinnin näkökulma perustuu ajatukseen siitä, että jonkin odotetaan muuttuvan toiminnan tuloksena. Vaikutusten arvioinnilla pyritään selvittämään tapahtuuko tätä muutosta vai ei. (Robson 2000, 85-86.) Jos vaikutusten arvioiminen kertoo toiminnan tuloksista, kertoo prosessien arviointi enemmän siitä, miten näihin tuloksiin on päästy. Näiden arviointinäkökulmien yhdistäminen antaa parempia edellytyksiä toiminnan kehittämiseksi, johon tämänkin työn avulla pyritään. (Mt., 106-108.)

Opinnäytetyössäni olen toteuttanut arviointia yhden ryhmän toiminnan jälkeisen mielipiteiden kartoituksen avulla, joka on yksinkertaisin toiminnan vaikutusten arvioinnin tapa. Käyttämäni asetelma on usein käytetty toimintatapa, joka ei kuitenkaan kerro varmaa tietoa siitä, onko saavutettu muutos kyseisen toiminnan seurausta. (Robson 2000, 88.) Niin kuin muissakin vaikutusta arvioivissa tutkimuksissa myös tässä työssä luotettavuuden haasteena voidaan nähdä kysymys juuri siitä, onko nähty muutos todella toiminnan tulosta vai vain sattumaa (mt., 87). Toiminnan ja nähdyn muutoksen suhdetta pohdin työni osalta enemmän työn luotettavuutta arvioidessani.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Laadullisten eli kvalitatiivisten menetelmien avulla pyritään yleisesti saamaan syvempää tietoa jostain ilmiöstä. Näiden menetelmien avulla myös pienestä tutkittavien

määrästä riippumatta tietoa ja aineistoa tutkimukselle voidaan saada paljon. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 94.) Tämä oli peruste tutkimukseni toteuttamiseen laadullisten menetelmien avulla. Hankkeen työpajojen kymmeneltä osallistujalta oli käyttämieni laadullisten menetelmien avulla mahdollista kerätä riittävästi ajatuksia ja kokemuksia tutkimuksen aineistoksi. Tutkimuksessani merkittävää ovat laadulliselle tutkimukselle olennaisesti ryhmän jäsenten mielipiteiden sisällöt ja heidän kokemuksensa työpajoista (Vilkkä 2015, 118). Toisaalta aineiston keräämiseen käyttämäni menetelmä tuotti myös määrällistä aineistoa, joka tukee tutkimuksessa kertynyttä kvalitatiivista aineistoa.

Varsinaiset laadullisen aineiston hankintamenetelmät muuttuivat alkuperäisestä suunnitelmastani opinnäytetyön teon aikana. Alkuperäisen suunnitelman mukaan olisin kerännyt tutkimuksen aineiston osallistuvalla havainnoinnilla sekä osallistujien työpajojen pohjalta kirjoittamia oppimispäiväkirjoja havainnoimalla. Osallistujien oli tarkoitus kirjoittaa oppimispäiväkirjoja työpajoista, niissä oppimistaan asioista ja käsiteltyjen aiheiden herättämistä ajatuksista ja mielipiteistä. Oppimispäiväkirjan palauttaminen työpajan ohjaajille oli määrä olla aktiivipolku-kurssin saamisen tae. Jaoin ensimmäisissä työpajoissa päiväkirjojen hyödyntämistä ja opinnäytetyötäni koskevan kirjallisen infokirjeen, jossa myös pyysin osallistujien lupaa päiväkirjojen käyttämiseen tutkimusaineistona. Vaikka kaikki osallistujat antoivat luvan oppimispäiväkirjan käyttämiseen ja niiden kirjoittamisen tärkeyttä korostettiin läpi työpajakokonaisuuden, ei oppimispäiväkirjoja palautettu työpajakokonaisuuden loppuun mennessä kuin muutama. Päiväkirjojen määrä ei olisi riittänyt hyvän aineiston saamiseksi ja siksi jouduinkin melko nopealla aikataululla muuttamaan aineistonkeruusuunnitelmaani. Aineisto on loppujen lopuksi kerätty osallistuvan havainnoinnin sekä ryhmähaastattelun avulla.

Havainnointi

Työpajoihin osallistuminen ja niiden havainnointi antoi tutkimukseeni merkittävää tietoa työpajojen toteutuksesta. Olin mukana viidessä seitsemästä työpajakerrasta ja osallistuin osin ryhmän toimintaan. Tekemäni osallistuva havainnointi on yksi laadullisen aineiston keruun menetelmä, jossa tutkija on mukana yhteisön toiminnassa osittain osallistujana ja osittain tarkkailijana. Toimintaan osallistumisen ja toiminnan tark-

kailun pohjalta tutkija tekee havaintoja ja kirjaa ne ylös myöhempää analyysia varten. (Eskola & Suoranta 2001, 98-99.) Havainnointia voidaan tehdä myös täysin ulkopuolisella tarkkailulla (mt., 99). Tämä ei kuitenkaan olisi ollut työpajoissa mahdollista tai kovin luontevaa. Tarkkailijan ja osallistujan roolin ottaminen vuorottain ja tilanteiden mukaan toimiminen nähdään toimivimpana havainnoinnin muotona ja toimi hyvin myös tässä tutkimuksessa (Vilka 2015, 144).

Tutkittaville tulisi aina kertoa tutkimuksesta ja siitä, että heitä havainnoidaan, vaikka sen voidaankin nähdä vaikuttavan osittain tutkittavien käyttäytymiseen ja vääristävän näin tutkimuksen tuloksia (Eskola ym. 2001, 101). Vilkan (2015, 145) sekä Eskolan ja Suorannan (2001, 101) mukaan osallistuvassa havainnoinnissa olennaista on yhteisön sisään pääseminen ja ryhmän jäsenten luottamuksen saaminen. Ollessaan ryhmän jäsen tutkijan on mahdollista samaan aikaan luontevasti havainnoida ja osallistua toimintaa ilman, että tutkittavat tästä häiriintyisivät. Ryhmän toimintaan osallistessaan tutkijan on kuitenkin vältettävä vaikuttamasta liikaa ryhmän toimintaan omalla toiminnallaan (Eskola ym. 2001, 100).

Havainnoidessani työpajoja olin mukana esimerkiksi osallistujia ryhmäyttävissä toiminnoissa, kuten tutustumisleikeissä. Kerroin osallistujille työpajojen alussa oman tehtäväni opinnäytetyön tekijänä ja ilmoitin olevani paikalla tehdäkseen havaintoja työpajojen arviointia varten. Olin alusta asti osa ryhmää ja osallistujat oppivat tuntemaan minut. Koenkin, että osallistumiseni työpajoihin heti alusta alkaen rakensi luottamusta minun ja osallistujien välillä, mikä auttoi osaltaan myös myöhemmin pitämässäni ryhmähaastattelutilanteessa. Pyrin kuitenkin välttämään osallistumista varsinaiseen työpajatoimintaan ja sen järjestämiseen tai keskusteluihin, joita työpajojen aihepiireistä käytiin.

Vaikka pyrinkin olemaan vaikuttamatta tutkittaviin havainnoinnin aikana, vaikuttivat oma taustani, tietämykseni sekä valitsemani toimintatapa luonnollisesti havainnoinnin tuloksiin. Eskolan ja Suorannan (2001, 102) mukaan havainnointi on aina subjektiivista eli esimerkiksi tutkijan omista kokemuksista riippuvaa toimintaa. Tutkija voi itse päättää etukäteen, mihin hän havainnointitilanteessa kiinnittää huomiota vai pyrkiikö hän kenties nostamaan ylös asioita tilanteen mukaan. Tämän lisäksi jokainen tutkija kiinnittää huomiota hieman erilaisiin asioihin ennako-oletustensa ohjaamana. (Mt.,

101-102.) Ennen työpajojen havainnointia loin itselleni listan asioita, jotka olisivat toiminnassa merkityksellisiä työpajojen arvioinnin ja tutkimukseni suhteen. Pysin kiinnittämään huomiota pääsääntöisesti erilaisiin menetelmiin, joita työpajojen ohjaajat toiminnassa käyttivät sekä osallistujien reaktioihin näitä kohtaan. Havainnoinnin avulla saatu aineisto oli hyödyksi erityisesti analysoidessani työpajoissa esiintyneitä asenteisiin vaikuttamisen tekijöitä.

Haastattelu

Tärkeimmän aineiston tutkimusta varten keräsin viimeisellä työpajakerralla pitämäksäni ryhmähaastattelussa. Oppimispäiväkirjojen vähäisyyden vuoksi haastattelu tuntui oikealta ja tehokkaalta keinolta selvittää nuorten mielipiteitä työpajoista ja niiden vaikutuksista. Haastatteluun osallistui viisi nuorta ja se kesti noin 45 minuuttia. Haastattelun eri muodoista koin tilanteeseen sopivimmaksi niin sanotusti strukturoidun ja puolistrukturoidun haastattelun yhdistelmän. Strukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset ja -vastaukset ovat valmiiksi luotuja kun puolistrukturoidussa taas valmiina ovat vain kysymykset, joihin haastateltava vastaa omin sanoin (Eskola ym. 2001, 86).

Pitämääni haastattelutilannetta ohjasivat haastattelukysymyksistä johdetut väittämät (LIITE 1), joihin osallistujat vastasivat liikenneväriapuilla, eli vastaamalla punainen ”eri mieltä”, keltainen ”en osaa sanoa” tai vihreä ”samaa mieltä”. Liikenneväriaput toimivat haastattelun valmiina vastausvaihtoehtoina, tehden haastattelusta strukturoidun. Tämän menetelmän avulla haastattelusta kertyi myös määrällistä aineistoa. Kokosin haastattelussa esitetyt väittämät ja niitä tarkentavat kysymykset työpajakonaisuudelle asetettujen tavoitteiden pohjalta.

Puolistrukturoidun haastattelusta tekivät jokaisen väittämän jälkeen esitetyt tarkentavat kysymykset. Näiden kysymysten avulla kertyi laadullista aineistoa ja haastateltavat saivat kertoa kokemuksistaan omin sanoin aiempia liikenneväriavastauksia perustellessaan. Osallistujat vastailivat tarkentaviin kysymyksiin mielellään ja keskustelua väittämien aihepiireistä syntyi paljon. Ryhmähaastattelu sopiikin yleisesti keinoksi haastatella samanaikaisesti useampia ihmisiä ja luoda keskustelua haastattelun aihepiireistä (Eskola ym. 2001, 96). Ryhmähaastattelussa osallistujat saavat toisiltaan

tukea keskusteluun ja esimerkiksi asioiden muistamiseen. Tämän vuoksi valitsinkin ryhmähaastattelun haastattelun muodoksi. Toisaalta ryhmähaastattelussa ryhmän eri jäsenten ominaisuudet voivat nousta esiin hankaloittavana tekijänä: toiset osallistujat voivat hallita keskustelua toisten tyytyessä hiljaisen sivustaseuraajan rooliin. (Mt., 94-97.) Tähän mahdolliseen ongelmaan auttoi kuitenkin valitsemani ”liikennevärimenetelmä”. Menetelmän avulla haastattelusta tuli toiminnallisempi ja myös hiljaisempien osallistujien oli helpompi ottaa osaa haastatteluun.

Äänitin ja videoin ryhmähaastattelun, jotta sain taltioitua myös väittämien vastaukset myöhempää aineiston analyysia varten. Työpajojen osallistujille kerrottiin haastattelu-tilanteesta jo edellisellä työpajakerralla. Tullessaan paikalle ja osallistuessaan haastatteluun osallistujat antoivat suostumuksena haastattelun pitämislle. Vaikka osallistujien olisi ollut mahdollista kieltäytyä haastattelusta, kaikki työpajakertaan osallistuneet osallistuivat myös ryhmähaastatteluun.

4.3 Aineiston analyysi

Ennen aineiston analyysia litteroin eli kirjoitin aineiston äänitteestä ja videosta tekstimuotoon. Litteroin haastattelun aineiston kokonaan ja siten, miten osallistujat toivat mielipiteensä ilmi, sillä tutkimukseni kannalta olennaista aineistossa ovat osallistujien puheen sisällön merkitykset. Merkitsin videon avulla litteroituun tekstiin myös osallistujien liikennevärivastaukset väittämiin. Tutustuakseni aineistoon ja tehdäkseni siitä selkeämpää, kirjoitin puhtaaksi myös havainnointimuistiinpanoni. Yhteensä aineistoa puhtaaksikirjoituksen ja litteroinnin jälkeen kertyi 15 sivua.

Varsinaisen aineiston sisällönanalyysin toteutin luomalla kategorioita hankkeen työpajoille annettujen tavoitteiden, eli tavoiteltujen vaikutusten, sekä asenteisiin vaikuttamisen teorian pohjalta. Purkaessani aineistoa olen pyrkinyt etsimään näihin analyysikategorioihin sopivia mielipiteitä tai muistiinpanokohtia esimerkiksi työpajojen toteuttamisesta ja osallistujien reaktioista. Työpajojen tavoitteet ja niiden pohjalta luomani analyysin kategoriat ovat: 1) lisääntynyt tietous kehitysmaiden naisista, 2) lisääntynyt mediakriittisyys sekä kyky tunnistaa kehitysmaiden naisten representaatioita mediassa, 3) lisääntynyt kiinnostus globaaleihin ilmiöihin sekä 4) lisääntynyt roh-

keus jakaa saamaansa tietoa eteenpäin. Näiden tulosten pohjalta voidaan myös nähdä miten työpajat ovat vaikuttaneet asenteisiin. Havaittuja vaikutuksia asenteisiin etsin kategoriaan numero viisi.

Asenteisiin vaikuttamiseen liittyvien tekijöiden kategoriat taas ovat aiemmin käsittelemäni asenteisiin vaikuttamisen teorian pohjalta luotuja. Kategoriat ovat 1) osallistujien lähtökohdat ja niiden huomioiminen, eli mikä oli osallistujien motivaatio aihepiiriä kohtaan sekä esimerkiksi käsiteltyjen aiheiden ymmärrettävyys osallistujien kannalta. 2) työpajojen toteuttaminen ja ohjaajien asiantuntijuus, jolla tarkoitan työpajoissa käytettyjen menetelmien vaikuttamista esimerkiksi vuorovaikutuksen mahdollistumiseen sekä sosiaaliseen tukeen ryhmässä. Tähän lukeutuvat myös nuorten kokemukset siitä, olivatko ohjaajat ja muut työpajojen toteuttamiseen osallistuneet henkilöt, eli asiantuntijavierailijat, vakuuttavia ja uskottavia. 3) tiedon lisääminen, eli miten työpajat vaikuttivat osallistujien asenteiden tieto-osioon sekä 4) tunteisiin vaikuttaminen, eli työpajojen vaikuttaminen asenteisiin tunteiden kautta.

5 TULOKSET

Olen jakanut aineiston tulokset kahteen eri osioon: 1) Mikä oli nuorten mielestä työpajojen merkitys heihin sekä millaisia vaikutuksia asenteissa oli havaittavissa, ja 2) millaisia asenteisiin vaikuttamisen keinoja työpajoissa käytettiin ja miten niihin liittyvät tekijät otettiin huomioon. Ensimmäisen tulososion olen jakanut analyysin mukaisesti työpajoille asetetuista tavoitteista nousseisiin teemoihin. Toinen tulososio koostuu teorian pohjalta työpajojen toteutuksesta nostetuista asenteisiin vaikuttamisen keinoista ja tekijöistä.

5.1 Työpajojen vaikutus osallistujiin ja heidän asenteisiinsa

1) Tieto kehitysmaiden naisista

Ensimmäiseen ryhmähaastattelussa esittämäni väittämään, ”koen tietäväni enemmän ja ajattelevani eri tavalla kehitysmaiden naisista kuin ennen työpajoihin osallistumista”, osallistujat vastasivat kaikki vihreällä kortilla eli olivat samaa mieltä väittämän kanssa. Väitettä syventävien kysymysten kautta selvisi millaisia asioita nuoret kokivat oppineensa. Työpajojen vaikutus tiedon lisääntymiseen tuli esille enemmänkin haastattelun kuluessa. Keskustelussa kävi ilmi, että osallistujat olivat oppineet paljon asioita kehitysmaiden naisvaikuttajiin mutta myös yleisemmin naisten asemaan liittyen.

”Mä pidin siitä silloin kun me käytiin sitä feministijuttua. Et se jotenkin jäi päähän.”

”Mulle tulee vaan mieleen se, kun esim, no nyt mä myönnän, mä en oo koskaan kuullu Malalast ennen... Mä oon ainakin ollu tosi kiitollinen niin kun tästä hankkeesta, et mä oon saanu just enemmän tällast lisää tietoa ja sit niin kun just tollaset niin kun innostaa niin kun itseensä ja se on niin kun nyt inspiroinu mua ainakin.”

Osallistujien yleistä mielipidettä hankkeen aiheiden kiinnostavuudesta ja työpajojen innostavuudesta kysyessäni yksi osallistujista vastasi työpajojen lisäanneen hänen tietouttaan ”yleissivistyksen tasolle”. Työpajat olivat myös syventäneet nuorten tietoutta esimerkiksi kehitysmaa-käsitteestä. Keskusteltaessa rohkeudesta jakaa tietoaan eteenpäin useampi osallistuja koki työpajojen vaikuttaneen heidän rohkeuteensa tiedon lisäämisen kautta. He kokivat saaneensa työpajojen aikana paljon tietoa, joka auttaa heitä olemaan varmempi keskustellessaan työpajojen aiheista muiden ihmisten kanssa.

”Silloin kun niin kun saa tietää, osaa enemmän, silloin myös uskaltaa sanoa.”

Osallistujat kokivat, että he ovat saaneet tietoa, jota he eivät ole aikaisemmin muualta saaneet. Keskustelussa nousikin esille työpajoissa käsiteltyjen aiheiden olevan tietoa, joka on nuorten mielestä muuten arkipäiväisessä elämässä niin sanotusti piilo-

tettua. Heidän mielestään työpajoissa saatua tietoa ei saa esimerkiksi koulussa, sillä työpajoissa on menty ”pintaa syvemmälle”. Asioiden syvällisemmän käsittelyn takia osallistujat myös kokivat asioiden jääneen paremmin mieleen.

”Mul on ollu sillee, et mä en oo itse asiassa tienny niin paljon naisvaikuttajii.”

”...Et ku on ollu täällä, niin ei oo tullu vaan missään niin ku esille kehitysmaiden naiset, ne on vaan niin ku oikeesti vaan periatteessa vaan piilotettu. Se pitää jotenki itte ettiä vaik tollanen tieto pitäis olla kaikille... saatavilla.”

2) Mediakriittisyys ja kehitysmaiden naisten representaatioiden tunnistaminen

Työpajojen vaikutusta osallistujien mediakriittisyyteen selvitti väittämä ”olen työpajojen ansiosta nykyisin kriittisempi uutisointia ja median luomia representaatioita kohtaan.” Myös tähän väittämään kaikki haastatteluun osallistujat vastasivat olevansa väitteen kanssa samaa mieltä. Mediakriittisyyden lisääntyminen tuli esille osallistujien keskustelussa läpi haastattelun. Osa osallistujista koki työpajakokonaisuuden mielenkiintoiseksi juurikin siksi, että he olivat oppineet analysoimaan esimerkiksi uutisarikkeleita ja kyseenalaistamaan niissä esiintyviä merkityksiä, kuten seuraava haastateltava toteaa: ”Sillee on ruvennu enemmän analysoimaan niitä tekstejä mitä lukee”.

Osallistujat korostivat nimenomaan työpajojen ja niistä saadun tiedon vaikutusta siihen, että he ovat kriittisempiä median luomia käsityksiä kohtaan. Keskusteluissa nousi myös esille se, kuinka osallistujien on helpompi huomata esimerkiksi naisista kertovan uutisoinnin olevan usein stereotyyppistä tai alentavaa.

”...Jos lukee jonkun artikkelin niin pitäis ottaa huomioon niin ku, ei vaa niinku yhestä, niin ku näkökulmasta, vaan niin ku enemmän, et oikeesti miettii sitä miten se on kirjoitettu ja näin. Et, ku yleensä ennen ku on tullu luettuu näit artikkeleit, niin ei, ei oo tullu mieleen, niin ku lukee niit, on vaan lukenu ja se on siinä. Ettei ennen vaan niin ku miettiny, et miten se oikeesti on.”

”Niin ja uutisissa mun mielestä yleensä niin ku ainakin nyt jotenki huomaa et on paljon sellast alentamista johonki ryhmää kohtaan... Et jotkut asiat, ihan niin ku niil asioil

yritetään jotenkin muistuttaa ihmisiä tätä tapahtu, tällanen tää paikka on, tällasia nää ihmiset on... Sil yritetään aina muistuttaa, et naiset on aina tällasii..."

3) Kiinnostus globaaleihin ilmiöihin

Väittämä "olen työpajojen ansiosta kiinnostuneempi globaaleista ilmiöistä kuin ennen" jakoi osallistujien mielipiteitä. Kaksi osallistujaa vastasi olevansa samaa mieltä, kolme taas, etteivät osaa sanoa. He, jotka vastasivat olevansa epävarmoja, sanoivat, että globaalit ilmiöt ja esimerkiksi yhteiskunnalliset asiat ovat kiinnostaneet heitä jo ennen työpajoihin osallistumista. Yksi heistä koki kuitenkin, että kiinnostus kehitysmaiden naisvaikuttajat -aihetta kohtaan oli kasvanut työpajojen myötä. Kaksi heistä ei tiennyt oliko kiinnostus globaaleita ilmiöitä kohtaan niinkään työpajojen vaikutusta vai maailmalla samanaikaisesti tapahtuvista tapahtumista johtuvaa. "Samaa mieltä" vastanneet sanoivat myös olleensa kiinnostuneita maailman asioista aikaisemminkin, mutta kokivat kuitenkin työpajojen lisänneen kiinnostusta entisestään.

4) Rohkeus toimia muutosagenttina

"Työpajat ovat antaneet minulle rohkeutta myös välittää saamaani tietoa eteenpäin esimerkiksi kavereilleni tai muille kouluni oppilaille" -väittämään osallistujat vastasivat kaikki vihreällä lapulla ja kokivat siis olevansa samaa mieltä väittämän kanssa. Osallistujat kokivat työpajojen heille antaman tiedon ja osaamisen rohkaisseensa heitä puhumaan asioista lähipiirinsä kanssa.

"Siis mullakin on tullu tota mun kavereitten kaa keskusteluu just kaikist näist jutuist mistä, tai no ei ny kaikist, mut sillee mitä mä oon täällä oppinu... Ja sit siit huomaa, et niin ku osaa keskustella näist asioist paljon paremmin ja tietää mitä sanoo, ja tietää, et on oikeessa..."

Kun hankkeeseen liittyvän aamunavauksen pitämisestä omassa koulussa keskusteltiin työpajojen aikana, se oli pitkään monelle osallistujalle epämieluisa ajatus. Kuitenkin viimeisessä työpajassa pidetyssä haastattelussa suhtautuminen kehitysmaiden naisvaikuttajista kertomiseen ja tiedon jakamiseen myös työpajojen ulkopuolisille oli pääosin positiivista. Osallistujat kokivat, että tiedon jakaminen ulkopuolisille on tärke-

ää. Vaikka aamunavauksen pitäminen koettiin edelleen jännittäväksi, olivat työpajat osallistujien mukaan silti vähentäneet tätä jännitystä.

”Mun mielestä on tosi mukavaa, et me päästään näist niin ku tän avulla päästään niin ku kertomaan esim. meidän koululle sillee... Se on tosi iso etu myös niin ku jakaa tätä tietoo, et se on niin ku, et se ei oo, vaan jää sillee kaverinpiirin keskelle. Et se myös oikeesti vaan menee sillee myös koulun oppilaille.”

”Nyt, kun mä ajattelen sitä, et miks mua jännittäis jakaa tietoo tai sillee, et se on vaan parempi niille, et ne oppii tai tulee tajuu nää asiat mitä maailmas tapahtuu ja miten ihmisten pitäs käyttäytyy.”

Osa osallistujista ilmaisi olevansa työpajojen ansiosta halukkaita vaikuttamaan asioihin tulevaisuudessa myös laajemmin. He kokivat, että työpajat olivat innostaneet heitä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin esimerkiksi juuri lisäämällä ihmisten tietoisuutta tärkeäksi kokemistaan asioista.

5) Työpajojen vaikutus asenteisiin

Aineiston perusteella on havaittavissa myös osallistujien asennemuutosta. Muutos asenteissa kehitysmaiden naisia kohtaan voidaan nähdä esimerkiksi ryhmähaastattelun ensimmäisen väittämän vastausten perusteella: kaikki osallistujat kokevat ajattelevansa eri tavalla kehitysmaiden naisista työpajojen ansiosta. Asenteiden muutos yleisemmin kehitysmaita kohtaan tuli myös ilmi keskustelussa. Osallistujat sanoivat, että ennen kuin saivat työpajojen kautta tietää, kuinka laajaa aluetta maailmasta kuvataan sanalla kehitysmaa, olivat he ajatelleet kehitysmaiden useimmiten tarkoittavan vain köyhää ja kurjaa aluetta. Vaikka osallistujat eivät olleet ajatelleet ennen työpajoja läheskään kaikkien kehitysmaiden ihmisten olevan köyhiä, nousi keskustelussa silti esille heidän mielikuviansa ja siten asenteidensa muuttuneen kehitysmaiden ihmisiä kohtaan.

Kaikista selvemmin osallistujien asenteidenmuutosta oli havaittavissa mediaa kohtaan. Kuten aikaisemmasta mediakriittisyyden lisääntymistä selvittävässä kategoriasa näkyi, oli osallistujien kriittisyys mediaa kohtaan kasvanut huomattavasti. Työpajo-

jen vaikutuksesta osallistujat ovat alkaneet analysoida lukemiaan tekstejä sekä kritisoimaan niiden luomia representaatioita. He myös ymmärtävät esimerkiksi mediassa olevien tekstien olevan aina jonkun henkilön kirjoittamia, eivätkä siksi välttämättä totuuksia.

Kun ryhmähaastattelussa kysyttiin osallistujien kasvanutta kiinnostusta globaaleja ilmiöitä kohtaan, suurin osa osallistujista koki, ettei tämä ollut kasvanut merkittävästi työpajojen ansiosta. Osallistujien kiinnostus näitä asioita kohtaan onkin ollut jo aikaisemmin suuri. Vaikkei kiinnostus olisikaan osallistujien mielestä kasvanut työpajojen ansiosta, on asenteiden syventyminen aihepiiriä kohtaan kuitenkin nähtävissä. Työpajat ovat lisänneet osallistujien tietoutta esimerkiksi kehitysmaista ja niiden naisista ja täten myös osallistujien itsensä mielestä auttanut heitä muuttamaan asenteitaan eteenpäin teoksi ja toiminnaksi. Työpajojen ansiosta osallistujat kokevat olevansa valmiita puhumaan esimerkiksi tasa-arvosta ja stereotyyppioista myös muille, kuten lähipiirinsä ja koulunsa henkilöille. He myös ilmaisevat itse olevansa varmempia omista mielipiteistään ja olevansa rohkeampia puolustamaan niitä. Tämän kaiken voi nähdä olevan osoitus syventyneistä asenteista.

5.2 Työpajojen asenteisiin vaikuttavat tekijät

1) Osallistujien lähtökohdat ja niiden huomioiminen

Ryhmähaastattelun alussa kysyin osallistujilta heidän työpajoihin osallistumisensa motivaatiotekijää. Suurin osa osallistujista vastasi osallistuneensa työpajoihin, koska kokivat kehitysmaiden naisvaikuttajat -aiheen erittäin mielenkiintoiseksi. Vain kaksi viidestä vastasi osallistuneensa työpajoihin myös kurssimerkinnän saadakseen. Osallistujien voidaan siis sanoa olleen hyvin motivoituneita työpajojen aihepiiriä kohtaan. Tätä tukevat myös vain myönteiset vastaukset haastattelussa esitettyyn väittämään työpajakokonaisuuden innostavuudesta ja aiheiden mielenkiintoisuudesta. Osallistujat ilmaisivat myös osan työpajoissa käsitellyistä aiheista olleen tuttuja jo ennen työpajoihin osallistumista. He kokivat tietäneensä jonkin verran jo aiemmin esimerkiksi kehitysmaista.

Osallistujat kokivat työpajoissa käsiteltävien asioiden olleen hyvin ja selkeästi selitetyjä. Heidän mielestään ohjaajilta oli myös ollut helppo kysyä, jos jotain työpajoissa käsiteltyä aihetta oli ollut vaikea ymmärtää. Toisaalta työpajojen aikana oli myös tullut tilanteita, joiden aikana osallistujien oli vaikea seurata esimerkiksi vierailevan asiantuntijan luentoa sen pituuden tai teoriapitoisuuden vuoksi.

”Sit tuli niin paljon tietoo yhtä aikaa, et tuli vähän sellanen fiilis, et ei ihan jaksanu kaikkee kuulla, mut jotain jäi mieleen...”

Osallistujien oli vaikea ymmärtää myös esimerkiksi työpajojen alussa näytettyä hyväntekeväisyys-kampanjoita parodioivaa videota. Osa osallistujista ajatteli videon olevan totuudenmukainen, ja video saikin aikaan selvästi hieman erilaisia reaktioita kuin mitä ohjaajat olivat odottaneet. Keskustelun herättämiseksi näytetty video sai aikaan kyllä keskustelua mutta toi myös esille sen, että osallistujien kriittisyys ja medialukutaito olivat aavistuksen eri tasolla kuin mihin ohjaajat olivat varautuneet.

2) Työpajojen toteuttaminen ja ohjaajien asiantuntijuus

Osallistujat kokivat työpajojen olleen hyvin rentoja tilanteita, joissa oli helppo keskustella ja joissa kaikki pystyivät tuomaan mielipiteensä esille. Pientä ryhmäkokoja sekä vain tytöistä koostuvaa ryhmää pidettiin keskustelua helpottavana tekijänä. Vaikka aluksi osallistujat jännittivät toisiaan, olivat he loppua kohden tottuneet toisiinsa ja keskustelu oli vapaampaa.

”Tää oli sellast rentoo ja sellast, ei niin ku koulussa, et pitää vaa istuu ja kuunnella opettajaa, vaan niin ku myöski, ku täällä oli, tääl ei ollu kauheesti oppilait. Et se on myös, ku tää oli aika pieni ryhmä. Et sit voi niin ku puhuu enemmän.”

Julisteiden koostamisen ja siihen liittyvän tiedonhankinnan osallistujat kokivat hyvänä keinona tutustua ja syventyä kehitysmaiden naisvaikuttajat -aiheeseen. Osallistujat pitivät siitä, että saivat itse tehdä tutkimusta ja koostaa aiheesta vakuuttavan näköisen julisteen. Toisinaan työpajojen luentomainen tapa käsitellä joitain aiheita sai osallistujien keskittymiskyvyn herpaantumaan. Osallistujat mainitsevat itse pitäneen-

sä erityisesti yhden asiantuntijavierailijan toiminnallisesta tavasta kartoittaa heidän mielipiteitään asioista.

*” – Mut siis se oli kiva ku kaikki sai keskustella siinä, et se kävi kaikki mielipiteet läpi.
– Niin ja sit sillä oli ne paperit siin, et sai valita ne jutut. Et just tollanen on kivaa.”*

Osallistujat olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että työpajojen ohjaajat olivat asiantuntevia ja vakuuttavia. He myös pitivät erilaisten asiantuntijavierailijoiden luentoja pääosin hyödyllisinä ja mielenkiintoisina.

3) Tiedon lisääminen

Työpajat keskittyivät suurimmaksi osallistujien tietouden lisäämiseen ja syventämiseen. Työpajojen aikana osallistujat osallistuivat itse tiedon etsimiseen tehdessään tutkimusta julisteita varten mutta saivat tietoa myös ohjaajilta sekä asiantuntijavierailijoilta. Niin kuin aiemmassa työpajojen vaikutusten analyysissä nousi esille, osallistujat kokivatkin saaneensa paljon uutta ja syvällistä tietoa työpajakokonaisuuden aikana. He kokivat uuden tiedon saamisen lisäksi käsitelleensä tätä tietoa syvällisesti esimerkiksi julisteita koostaessaan. Eniten he kokivat saaneensa tietoa kehitysmaista ja kehitysmaiden naisista sekä mediasta. Lisääntyneen tiedon osallistujat mielsivät vaikuttaneen heidän rohkeuteensa puhua asioista ja tapaansa katsoa mediaa.

4) Tunteisiin vaikuttaminen

Tunteisiin vaikuttaminen näkyi työpajoissa esimerkiksi osallistujien osallistumisella julisteiden koostamiseen sekä hyvän ryhmähengen kautta. Osallistujat kokivat, että työpajojen ryhmähenki oli ollut mukava ja ryhmässä oli kaikkien ollut helppo keskustella. Julisteiden koostaminen taas oli ollut mieleen jäävä tapa pohtia työpajojen aiheita. Osallistujat olivat myös innoissaan julisteiden valmistuttua: he kokivat saaneensa aikaan jotain konkreettista ja mahdollisesti myös muihin ihmisiin vaikuttavaa.

*”– Ja ne julisteet oli kivoja, et ei vaan printattu vaan ne oli niin ku ammattilaisis käsis.
Niistä tuli tosi hienoi.
– Mul tuli hyvä fiilis, et mä oon oikeesti saavuttanu jotain.”*

Osallistujat tapasivat työpajojen aikana African Caren puheenjohtajan Batulo Essakin, joka on itse hyvä esimerkki vahvasta vaikuttajanaisesta. Osallistujat eivät kuitenkaan kokeneet saaneensa tapaamisesta irti niin paljon kuin olisivat halunneet. He toivoivat, että tapaaminen olisi ollut myöhemmin syksyn aikana, jolloin he olisivat osanneet itse esittää kysymyksiä vierailijalle.

6 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Niin kuin kaikkiin tutkimuksiin, myös tähän opinnäytetyöhön ja sen tekemiseen on liittynyt eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Olen pyrkinyt ottamaan nämä huomioon parhaani mukaan opinnäytetyötä ja sen tutkimusta tehdessäni.

6.1 Työn eettisyys

Tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa kiinnitetään yleensä huomiota esimerkiksi tutkimuksen aineiston hankintaan, luvan kysymiseen siihen osallistuvilta, sekä osallistujien anonymiteettiin (Kuula 2011, 11). Olen pyrkinyt opinnäytetyöhöni liittyvää tutkimusta tehdessäni noudattamaan näihin liittyviä hyviä tutkimuksen tekemisen käytäntöjä. Hyvien käytäntöjen mukaan tutkittavia henkilöitä tulisi aina informoida tutkimuksesta ja pyytää tähän erillinen suostumus, jos sille on tarvetta (mt., 61-62). Informoin tutkimukseeni osallistujia työpajoissa tekemästäni havainnoinnista sekä viimeisessä työpajassa pitämästäni ryhmähaastattelusta. Kerroin tutkimukseni tavoitteet ja toin ilmi erityisesti sen, ettei heitä tule olemaan mahdollista tunnistaa tutkimuksesta. En kuitenkaan kysynyt havainnointiin tai haastatteluun varsinaista lupaa kirjallisesti, sillä jo henkilön osallistuminen informoinnin jälkeen voidaan nähdä suostumuksena tutkimukseen osallistumiseen (mt., 100). Kun suunnittelin käyttäväni osallistujien oppimispäiväkirjoja aineistona, pyysin näiden hyödyntämiseen kuitenkin kirjallista lupaa. Tämän luvan kautta ajattelin saavani paremman vakuuden siitä, että osallistujat myös palauttaisivat oppimispäiväkirjoja tutkimusta varten.

Aineiston anonymisoinnilla pidetään huoli siitä, ettei tutkimukseen osallistuneille henkilöille sattuisi ikäviä seurauksia tunnistamisen vuoksi. Anonymisoinnin taso riippuu kuitenkin tutkimuksessa paljolti siitä, mitä aiheita tutkimuksessa käsitellään ja mitä tietoja lukijan on oleellista tietää tutkimuksen tulosten kannalta. (Kuula 2011, 201-207.) Opinnäytetyössäni selviää tutkittavien taustatiedoista ikäryhmä, sukupuoli sekä koulutustaso, jotka liittyvät olennaisesti työpajojen toteuttamiseen. Poistin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimitiedot kuitenkin jo aineiston litterointivaiheessa ja käytin osallistujista vain nimitystä osallistuja 1, osallistuja 2 ja niin edelleen. Kirjoittaessani tuloksia tutkimuksesta en nähnyt aiheelliseksi jättää näkyville edes näitä nimityksiä. Se, kuka aiheita kommentoi ja kenen mielipide on kyseessä, ei ollut mielestäni olennaista tuloksien kannalta.

6.2 Työn luotettavuus

Kun puhutaan tutkimuksen luotettavuudesta, puhutaan yleensä siitä, onko tutkija kyennyt perustelemaan tutkimuksessa käyttämiensä menetelmien valintaa ja tuloksista tehtyjä johtopäätöksiä. Luotettavuuteen liittyy myös se että, vaikka tutkija vaikuttaa aina tutkimukseen niin omien valintojensa kuin omien lähtökohtiensaakin vuoksi, tulee hänen pyrkiä kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä objektiivisesti juuri sellaisena kuin se on. (Vilkkä 2015, 196-198; Eskola ym. 2001, 210-113.) Olen pyrkinyt opinnäytetyötäni tehdessä ja siitä kirjoittaessa tuomaan mahdollisimman hyvin ilmi perustelut tutkimukseen liittyvien valintojen tai johtopäätöksiensä takana. Olen pyrkinyt raportoimaan tutkimuksen etenemisestä niin, että se on mahdollista toistaa sellaisenaan myös uudestaan. Koska jokainen laadullinen tutkimus on ainutlaatuinen, ei tämän tutkimuksen toistaja kuitenkaan välttämättä päädy samoihin johtopäätöksiin (Vilkkä 2015, 197). Esimerkiksi tulosten yhteydessä esiteltyjen aineistoesimerkkien avulla toistajan on kuitenkin mahdollista nähdä mihin tekemäni johtopäätökset pohjautuvat.

Jokainen tutkija vaikuttaa tutkimukseen omilla valinnoillaan ja ennakkotiedoillaan. Valitsemani tutkimusmenetelmät ovatkin ehkä tuoneet minut erilaisiin johtopäätöksiin kuin toiset. Olen kuitenkin tutkimuksen aikana pyrkinyt tiedostamaan oman vaikutukseni tutkittaviin esimerkiksi havainnoinnin aikana ja näin vähentämään omaa vaikutustani koko tutkimukseen. Opinnäytetyöni aikana esiin on noussut myös muita teki-

jöitä, jotka ovat saattaneet vaikuttaa tutkimuksen aineistoon, tuloksiin ja johtopäätöksiin. Esimerkiksi haastattelutilanteessa haastateltavat saattoivat haluta miellyttää minua haastattelijana ja vastata jotain, mitä olettivat minun haluavan kuulla. Haastattelutilanteessa haastateltavia saattoi myös jännittää esimerkiksi haastattelun äänittäminen ja tilanne saattoi muutenkin tuntua epämukavalta. Pysin kuitenkin ehkäisemään näitä asioita esimerkiksi toiminnallista menetelmää käyttämällä. Työpajoja havainnoidessani taas saatoin haluamattani vaikuttaa pelkällä läsnäolollani havainnoitavien käyttäytymiseen. Tätä kuitenkin vähensi mielestäni oma osittainen osallistuminen työpajojen toimintaan ja osallistujiin sitä kautta tutustuminen.

Olen pyrkinyt parhaani mukaan esittämään työssäni tutkimuksen ilmiöitä totuudenmukaisesti. Koska tekemäni tutkimus pohjaa osallistujien omiin mielipiteisiin työpajojen vaikutuksesta, en kuitenkaan voi tutkijana olla varma mielipiteiden suhteesta todellisuuteen eli esimerkiksi siihen, ovatko työpajat oikeasti vaikuttaneet. Olenkin pyrkinyt kuitenkin mahdollisimman totuudenmukaisiin päätelmiin vaikutuksista osallistujien mielipiteiden pohjalta. Koska tämä työ on arviointitutkimusta ja vaikutusten arviointia, on työssäni ollut olennaista pohtia myös tähän liittyviä ongelmia. Kuten pohdin jo työni tutkimusmenetelmät osiossa, on vaikutuksia arvioidessa aina hankala vetää johtopäätöksiä toiminnan ja vaikutusten yhteydestä. Mikäli haluttaisiin varmistua juuri tutkittavan toiminnan olevan syynä vaikutuksiin, tulisi tutkimuksessa ottaa laajemmin huomioon myös esimerkiksi tutkittavien lähtökohtainen tilanne. Tekemäni tutkimus on kuitenkin ollut vain toiminnan jälkeistä mielipiteiden kartoitusta enkä sen vuoksi voi vetää varmoja johtopäätöksiä vaikutuksista. Osallistujiin ja heidän asenteisiinsa ovat työpajojen ohella voineet vaikuttaa myös monet muut samanhetkiset tekijät. Tämän opinnäytetyön voisikin sanoa selvittäneen ainakin viitteitä siitä, millaisia vaikutuksia African Caren globaalikasvatushankkeen työpajoilla on ollut osallistujiensa itsensä mielestä.

7 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä pyrin selvittämään, millä tavoin globaalikasvatuksen työpajat vaikuttivat osallistujiin sekä sitä, oliko työpajoilla myös vaikutusta osallistujien asen-

teisiin. Tekemäni tutkimuksen pohjalta voin todeta työpajojen vaikuttaneen osallistujiin laajasti ja tavoitteidensa mukaisesti. Osallistujien tieto kehitysmaiden naisvaikuttajista lisääntyi selvästi työpajojen aikana ja osallistujat olivat mielestään oppineet paljon myös muista työpajojen aiheisiin liittyvistä asioista, kuten kehitysmaista, naisten representaatiosta mediassa ja mediasta yleisesti. Työpajat toivat osallistujien tietoon asioita, joista heillä ei olisi ollut välttämättä muualla mahdollista kuulla.

Osallistujat kokivat myös medialukutaitonsa kehittyneen merkittävästi työpajojen ansiosta. He kokivat työpajojen ansiosta olevansa parempia tulkitsemaan ja analysoimaan esimerkiksi uutisia, median luomia merkityksiä ja naisten representaatioita. Tieto, jota osallistujat työpajoissa saivat, on selvästi kasvattanut nuorten rohkeutta ja kykyä keskustella kehitysmaiden naisista ja muista työpajoihin liittyvistä aiheista myös työpajojen ulkopuolella. Myös nuorten kiinnostus globaaleihin ilmiöihin kasvoi hieman entisestään työpajojen aikana.

Aineiston pohjalta on myös havaittavissa osallistujien asenteidenmuutosta. Kasvanut mediakriittisyys voidaan jo itsessään nähdä asenteidenmuutoksena mediaa kohtaan. Jos osallistujat pitivät median välittämää tietoa aiemmin melko totuudenmukaisena, osaavat he työpajojen ansiosta katsoa sitä kriittisemmin. Syventyneistä asenteista globaaleja ilmiöitä, kehitysmaiden naisia ja kaikkea muuta työpajoissa käsiteltyä kohtaan kertovat myös osallistujien rohkeus ja valmius lähteä kertomaan omista mielipiteistään ja tärkeäksi kokemistaan asioista myös eteenpäin.

Pyrin tässä työssä myös analysoimaan niitä tekijöitä, jotka olivat mahdollisesti merkityksellisiä havaittujen asenteidenmuutosten kannalta. Analysoituani työpajojen toteutusta asenteisiin vaikuttamisen teorian pohjalta, voin todeta, että erilaiset tekijät oli otettu hyvin huomioon työpajojen toteuttamisessa. Tästä huolimatta tutkimuksessa nousi esille myös asioita, joihin voisi kiinnittää vielä enemmän huomiota. Maailmankansalaisuus -työpajoissa osallistujilla oli kuitenkin jo etukäteen vahva motivaatio työpajojen aiheesta, kehitysmaiden naisia ja globaaleja kysymyksiä kohtaan. Heillä oli jonkin verran jo aiempaa tietoa aiheesta ja kaikki olivat innokkaita saamaan sitä myös lisää. Koska asenteisiin vaikuttamisen on havaittu olevan tehokkainta silloin, kun vaikuttamisen kohteena olevat henkilöt ovat jo valmiiksi motivoituneita aihepiiriä kohtaan, voi päätellä ettei asenteidenmuutokseen vaikuttanut negatiivisesti esimer-

kiksi tiedon vaikeavaikeaselkoisuus, joka työpajoissa toisinaan ilmeni. Jos osallistujien motivaatio ei olisi ollut samalla tasolla, olisivat nämäkin asiat voineet olla merkittäviä asenteenmuutoksen kannalta.

Työpajojen osallistujien mielestä toiminnan ohjaajat olivat kaikki hyvin asiantuntevia ja uskottavia, mikä on merkittävää pyrittäessä vaikuttamaan asenteisiin. Vaikuttamaan pyrkivä viesti, eli käsiteltävät asiat ja niiden esiin tuominen, olisivat toisinaan kuitenkin voineet olla selkeämpiä. Vaikka osallistujat kokivat suurimman osan asioista olleen ymmärrettävästi selitettyjä, oli työpajojen aikana tullut esiin tilanteita, jolloin he eivät ymmärtäneen, tai eivät jaksaneet keskittyä kuuntelemaan, esimerkiksi asiantuntijavierailijan luentoa. Tämä, sekä esimerkiksi reaktiot ensimmäisessä työpajassa esitettyyn videoon kertovat, ettei kaikessa työpajan toteuttamisessa oltu otettu huomioon tarpeeksi hyvin osallistujien aiempaa tietotasoa.

Toisaalta työpajojen kautta osallistujat kokivat saaneensa paljon uutta tietoa, jota he olivat myös käsitelleet syvällisesti. Tulosten pohjalta yhdeksi tärkeimmäksi työpajojen tekijäksi nousikin tiedon lisääminen. Tiedon lisäämisen korostuminen on ymmärrettävää, sillä olihan se myös yksi työpajojen tavoitteista. Osallistujat saivat tietoa niin asiantuntijavierailijoiden kuin julisteiden koostamisenikin muodossa. Työpajojen voisi siis olettaa onnistuneen vaikuttamaan asenteisiin nimenomaan asenteen tieto-osion kautta. Lisääntyneen tietouden voisi olettaa vaikuttavan myöhemmin myös osallistujien käyttäytymiseen ja toimintaan asenteidensa puolesta.

Osallistujien tunteisiin työpajoissa voisi nähdä vaikuttaneen osallistuminen yhteisen produktin eli julistenäyttelyn tekemiseen. Osallistujat pitivät julisteiden koostamisesta menetelmänä, sillä saivat itse esimerkiksi hakea tietoa omaa julistettaan varten. Osallistujat saivat tästä onnistumisen kokemuksia, jotka loivat positiivisia kokemuksia myös aihepiiriä kohtaan. Myös erilaiset toiminnallisemmat asiankäsittelymenetelmät tuntuivat jääneen osallistujille paremmin mieleen. Näitä oli kuitenkin työpajojen aikana verrattain vähän ja työpajat koostuivat paljolti luennoista ja niiden pohjalta syntyvästä keskustelusta.

Positiivista tunnetta olivat työpajoissa luoneet myös hyvä ryhmähenki ja ryhmä, jossa jokainen on uskaltanut sanoa oman mielipiteensä. Tämä on edesauttanut hyvän vuo-

rovaikutuksen ja keskustelun syntymistä, minkä taas voidaan nähdä vaikuttaneen asenteiden vahvistumiseen sosiaalisessa ympäristössä. Tunteisiin olisi ollut mahdollista vaikuttaa työpajoissa enemmän myös niin kutsutun todellisen kontaktin kautta. Esimerkiksi järjestön toiminnanjohtajan vierailu olisi ollut oiva todellinen kontakti osallistujille. Osallistujat eivät kuitenkaan kokeneet vierailua kovin hyödylliseksi sen väärän ajankohdan vuoksi.

Tämän laajuisen tutkimuksen ja siinä selvitettyjen osallistujien mielipiteiden perusteella voi päätellä, että työpajat onnistuivat tavoitteissaan ja havaittavissa oli myös muutosta osallistujien asenteissa. Työpajat ovat oletettavasti vaikuttaneet osallistujiin niin, että he voivat tulevaisuudessa olla niin sanottuja muutosagentteja sekä positiivisia esimerkkejä omassa sosiaalisessa ympäristössään. Merkittävimpänä tekijänä työpajoissa positiivisen asennemuutoksen saamisessa ovat tulosten perusteella olleet niin osallistujien aikaisempi motivaatio, kuin tiedon lisääntyminenkin. Maailmankansalaisuus -työpajat onnistuivat vaikuttamaan näihin ihmisiin, tällä hetkellä ja näillä keinoilla.

7.1 Kehittämisehdotuksia

Tulosten perusteella African Caren Maailmankansalaisuus -työpajat toimivat hyvin tälle kohderyhmälle. Toimintaa voidaan kuitenkin aina pyrkiä parantamaan sekä laajentamaan myös koskemaan muita mahdollisia kohderyhmiä. Tässä työpajakokonaisuudessa osallistujina olivat nuoret, joilla oli jo aiempaa motivaatiota globaaleja kysymyksiä kohtaan. African Care voisi miettiä haluttaisiinko järjestössä globaalikasvatusta tehdä myös sellaisten nuorten parissa, joilla ei ole yhtä suurta motivaatiota tai jo muodostuneita asenteita näitä aihepiirejä kohtaan. Maailmankansalaisuus-työpajojen ansiosta niihin osallistuneet nuoret ovat valmiimpia toimimaan positiivisina esimerkkeinä omassa ympäristössään ja tätä kautta voi olettaa, että työpajat myös vaikuttavat laajempaan yleisöön ja muihin nuoriin. Esimerkiksi Liebkind (2000, 179) pitää kuitenkin erittäin tärkeänä asenteisiin vaikuttamista juurikin niiden nuorten keskuudessa, joilla ei ole vielä muodostuneita asenteita puoleen tai toiseen.

Mikäli African Care haluaa tulevissa globaalikasvatushankkeissaan pyrkiä vaikuttamaan suoraan myös vähemmän globaaleista asioista innostuneisiin nuoriin, olisi järjestön tämän tutkimuksen perusteella hyvä kehittää joitain vaikuttamiseen tähtäviä ja vaikuttavia toimintatapojaan. Järjestössä voitaisiin kiinnittää enemmän huomiota esimerkiksi tiedon esittämiseen sellaisella tasolla, että se on ymmärrettävää kaikkien osallistujien kannalta, mutta myös pyrkiä kiinnittämään huomiota tunteiden kautta vaikuttamiseen. Tunteisiin vaikuttamisen on todettu olevan tärkeää varsinkin silloin kun henkilöllä on aikaisempia kielteisiä asenteita asenteen kohdetta kohtaan. Tällöin pelkkä tiedon lisääminen ei riitä, vaan on pyrittävä vaikuttamaan myös tunnetasolla. (Liebkind ym. 2000, 158.)

Maailmankansalaisuus-työpajoissa käytettyjä menetelmiä olisi mahdollista kehittää myös syvällisemmin tunteisiin vaikuttavimmiksi. Työpajojen päätoiminta eli julisteiden kokoaminen oli osallistujien mielestä ollut hyvä tapa perehtyä aiheeseen ja antanut heille myös positiivisia onnistumisen kokemuksia. Korvaamalla kuitenkin työpajojen luentomaisuutta erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä voitaisiin osallistujille antaa vielä enemmän mahdollisuuksia osallistua sekä oppia tekemällä ja kokemalla. Toiminnalliset menetelmät toisivat osallistujille elämyksiä, jotka myös vaikuttaisivat tunteisiin. Myös todellisen kontaktin menetelmää olisi mahdollista hyödyntää paremmin. Esimerkiksi suunnittelemalla kohtaamistilanne sujuvammaksi ja valitsemalla kohtaamiselle sopiva ajankohta voitaisiin vahvistaa todellisen kontaktin tuomaa positiivista vaikutusta. African Carella olisi myös järjestön omien jäsenten ja laajan yhteistyöverkostonsa avulla mahdollista toteuttaa toimintaa niin, että sitä ohjaisivat itse asianomaiset, eli tässä hankkeessa kehitysmaiden vaikuttavat ja vahvat naiset. Esimerkiksi Saaren (2012, 59) opinnäytetyön perusteella asianomaisten toimimisen ohjaajina voisi olettaa olevan hyvä keino vaikuttaa tunteisiin.

Vaikka tulevissa globaalikasvatushankkeissaan African Care keskittyisi myös tunteisiin vaikuttamiseen, ei sen kannata unohtaa tässä Kehitysmaiden naisvaikuttajat -hankkeessa vahvuudeksi noussutta tekijää - tiedon lisäämistä. Kehittämällä näitä onnistuneita asenteisiin vaikuttamisen tapoja voisi African Care luoda hankkeen, jossa asenteisiin vaikutettaisiin kaikilla asenteiden osa-alueilla. Tärkeää toiminnan kehittämisessä onkin muistaa järjestön vahvuudet. Tässä hankkeessa vahvuutena oli nimenomaan tieto, jota osallistujat eivät omien sanojensa mukaan muualla olisi saa-

neet. Maailmankansalaisuus -työpajat vaikuttivat, sillä niissä mentiin pintaa syvemmälle.

LÄHTEET

African Care ry 2016a. Arvot, missio ja visio. Viitattu 25.4.2016.

<http://www.africancare.fi/arvot-missio-ja-visio/>

African Care ry 2016b. Järjestö. Viitattu 25.4.2016. <http://www.africancare.fi/esittely/>

African Care ry 2016c. Kehitysyhteistyö. Viitattu 25.4.2016.

<http://www.africancare.fi/kehitysyhteistyö/>

African Care ry 2016d. Kumppanit. Viitattu 25.4.2016.

<http://www.africancare.fi/jarjesto/kumppanit/>

African Care ry 2016e. Suomen toiminta. Viitattu 25.4.2016.

<http://www.africancare.fi/suomen-toiminta/>

African Care ry 2014. VGK-hanketukihakemus.

Ervamaa, Eeva & Muurinen, Heta (toim.) 2015. Osallistava koulu, aktiivinen maailmankansalaisuus. Näkökulmia osallisuuteen ja globaalikasvatukseen koulu yhteisössä. Plan International Suomi. Viitattu 24.4.2016.

<https://plan.fi/osallistavakoulu/#>

Erwin, Phil 2001. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Suom. Marja Ahokas. Helsinki: WSOY

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino

Fisk, Mari 2010. Näkymätön sukupuoli. Kehitysmaiden naisten representaatiot STT:n ja Helsingin Sanomien ulkomaan uutisissa. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 11.4.2016.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23336/URN:NBN:fi:juu-201005051629.pdf?sequence=1>

Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni & Liebking, Karmela 2005. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 3.-6. painos. Helsinki: Edita

Kepa ry 2015a. Globaalikasvatus. Mikä globaalikasvatus? Viitattu 11.4.2016.

<http://www.gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus>

- Kepa ry 2015b. Globaalikasvatus. Taustatieto. Viitattu 11.4.2016.
<http://www.gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus/taustatieto>
- Kivistö, Jari 2008. Matkalle maailman erilaisiin todellisuuksiin. Teoksessa Kivistö, Jari (toim.) 2008. Globaaliin vastuuseen kasvaminen. Näkökulmia maailman hahmotamisen pedagogiikkaan. Ulkoministeriö, s. 8-15. Viitattu 24.4.2016.
[http://www.fi.undp.org/content/dam/finland/docs/globaaliin_vastuuseen_kasvamine_n%20\(1\).pdf](http://www.fi.undp.org/content/dam/finland/docs/globaaliin_vastuuseen_kasvamine_n%20(1).pdf)
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Tampere: Vastapaino
- Liebkind, Karmela 2000. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 171-182.
- Liebkind, Karmela & McAlister, Alfred 2000. Suomalaisnuorten asenteisiin voidaan vaikuttaa. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 158-170.
- Matikainen, Janne 2006. Asenteen oppiminen - kontekstuaalinen näkökulma. Kasvatus (37) 3/2006, 276–289.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY Pro
- Palojärvi, Eeva 2015. Enemmistö HS-gallupissa: Turvapaikan saaneille alempi sosiaaliturva kuin syntyperäisille suomalaisille. Helsingin Sanomat. Viitattu 11.4.2016.
<http://www.hs.fi/kotimaa/a1445315634184>
- Puhakainen, Rosa (toim.) 2012. Friidu. Tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet. YK-liitto. Viitattu 11.4.2016 <http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/friidu.pdf>
- Raunio, Samuel 2006: Nuoret, media ja kehitysmaat. Plan Suomi Säätiön julkaisusarja 1/06. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 11.4.2016
<http://gloaalikoulu.plan.fi/opettajille/Download.ashx?id=1493&type=1>
- Rekola, Sanna & Cantell, Matti & Hintikainen, Katja & Joro, Anna-Sofia & Simonen, Saara (toim.) 2010. Maailmaa muuttamaan. Globaalikasvatuksen työkirja järjestöille. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry

Robson, Colin 2000. Käytännön arvioinnin perusteet. Suom. Linqvist, Tuula & Maaniittu, Maisa & Niemi, Eila & Paasio, Petteri & Paija, Leea. Helsinki: Tammi

Saari, Sirpa 2012. ”Vaikka on tosi nuoria ihmisiä, niin silti on toivoa ja halua vaikuttaa asioihin.” Taksvärkki ry:n kehityskasvatuksen vaikutusten arviointi. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 24.4.2016.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/49992/Saari_Sirpa.pdf?sequence=1

Sisäministeriö 2016. Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä. Viitattu 11.4.2016. <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>

Suomen Unifem 2008. Suomen Unifemin kirjoituskilpailu lukiolaisille 2008. Naiset ja media. Taustamateriaali. Viitattu 25.4.2016.

<http://forum.aidinkielenopettajainliitto.fi/documents/unifem08.pdf>

Ulkoasiainministeriö 2016. Uutinen ”Kehitysyhteistyön hanketuen sekä viestintä- ja globaalikasvatustuen haut vuonna 2016”. Viitattu 11.4.2016.

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=341962&nodeid=49362&contentlan=1&culture=fi-FI>

Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus

LIITTEET

LIITE 1:

Ryhmähaastattelun haastattelupohja - Kehitysmaiden naisvaikuttajat - hanke - African Care ry - 8.12.2015

Aluksi:

1. Avoin kysymys:

Mitkä olivat hankkeeseen osallistumisen syyt?

-> Kirjoittavat lapuille

2. **"Työpajakokonaisuus oli mielestäni innostava ja käsitellyt aiheet mielenkiintoisia."**

-> Miksi, miksi ei?

Osio 1: Hankkeen työpajojen tavoitteet

3. **"Koen tietäväni enemmän ja ajattelevani eri tavalla kehitysmaiden naisista kuin ennen työpajoihin osallistumista."**

-> Mikä on muuttunut? Millaista uutta tietoa ovat saaneet?

4. **"Olen työpajojen ansiosta nykyisin kriittisempi uutisointia sekä median luomia representaatioita kohtaan."**

-> Miten käy ilmi? Miten eroaa entisestä?

5. **"Olen työpajojen ansiosta kiinnostuneempi globaaleista ilmiöistä (yhdenvertaisuus, ihmisoikeudet yms.) kuin ennen."**

-> Miten, miksi?

6. **"Työpajat ovat antaneet minulle rohkeutta myös välittää saamaani tietoa eteenpäin esimerkiksi kavereilleni tai kouluni muille oppilaille."**

-> Miten? Miltä aamunavauksen pitäminen tuntuu? Olisivatko valmiita toimimaan jotenkin muuten asioiden edistämiseksi?

Osio 2: Työpajojen toteutus

7. **"Työpajakokonaisuus oli hyvin toteutettu."**

- > Mikä oli hyvää, mikä huonoa?

8. **"Työpajoissa käsitellyt asiat esitettiin ymmärrettävästi ja ohjaajilla oli mielestäni tarpeeksi asiantuntemusta aiheesta."**

-> Miksi, miksi ei?

9. **"Työpajoihin oli mukava osallistua ja ryhmässä helppo keskustella."**

-> Millainen ilmapiiri oli? Otettiin kaikki huomioon? Vaikuttivatko omat taustatiedot?

10. **"Julisteiden tekeminen oli mielestäni mielenkiintoinen tapa perehtyä kehitysmaiden naisvaikuttajat -aiheeseen."**

-> Jos oli, miksi? Jos ei, miksei? Mitä mieltä ovat julistenäyttelystä? Oliko sen tekemisestä heidän mielestään hyötyä?

11. **"Vierailijoiden pitämät työpajat olivat minusta hyödyllisiä."**

-> Mikä erityisesti? Miksi olivat hyödyllisiä?

12. Avoin kysymys:

Mikä oli osallistujien mielestä vaikuttavinta hankkeessa, mitkä menetelmät, luennot, tehtävät ym. olivat heidän mielestään hyödyllisimpiä/ parhaita/ opettavaisimpia?

- > mikä vaikutti asenteisiin parhaiten?

13. **"Osallistuisin samanlaiseen hankkeeseen mielelläni myös uudestaan."**

- > Miksi, miksi ei? Olisiko valmis lähtemään mukaan toimintaan?